

Valu

är
public service

Sören Holmberg
Per Näsman

Valu
är
public service

Valu
är
public service

Sören Holmberg

Professor, Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet

Per Näsman

Forskningsingenjör, Kungl Tekniska Högskolan (KTH), Stockholm

Valu är public service

© 2009 Författarna

Sveriges Televisions Vallokalsundersökningar (Valu)
har tidigare redovisats i:

Valu – Swedish Exit Polls (2002)

Valu – Sveriges Televisions vallokalsundersökningar (2003)

Valu i allmänhetens tjänst (2006)

författade av:

Hans Hernborn, Sören Holmberg,
Per Näsman och Torbjörn Thedéen

Sveriges Television AB
105 10 STOCKHOLM
www.svt.se
e-post: kent.wannstrom@svt.se

Valu-data: www.snd.gu.se (Sök: "Valu")
Svensk Nationell Datatjänst
Gegerfeltska villan
Box 300, 405 30 GÖTEBORG

Administrativ redaktör: Kerstin Gidsäter och Per Hedberg
Omslagsbild från SVT:s direktsända riksvälva 2006.
Foto: Bengt O Nordin

Innehåll

Kapitel 1

Valu – Sveriges Televisions Vallokalsundersökning
Sidan 7

Kapitel 2

Genomförande
Sidan 11

Kapitel 3

Valu-prognoser
Sidan 21

Kapitel 4

Frågeprecision
Sidan 33

Kapitel 5

Väljarbeteende enligt Valu
Sidan 49

Appendix

Valuformulär 2002

Valuformulär 2003

Valuformulär 2004

Valuformulär 2006

Sidan 79

Kapitel 1

VALU Sveriges Televisions Vallokalsundersökning

Det började i Amerika som så mycket annat. Den första vallokalsundersökningen – *exit poll* på amerikanska – genomfördes 1967 av CBS News i samband med ett guvernörsväl i delstaten Kentucky. Premiären för den första landsomfattande vallokalsundersökningen gjordes också av CBS News fem år senare vid presidentvalet 1972. Mannen som var ansvarig för båda undersökningarna och alltså skall ha äran av att ha uppfunnit vallokalsundersökningarna heter Warren Mitofsky. Han var sedan verksam som ansvarig för olika typer av vallokalsundersökningar i USA och internationellt ända fram till sin bortgång 2006. Den vallokalsundersökning som ledande amerikanska TV-medier och nyhetsbyrån AP gemensamt genomförde under namnet National Election Pool vid presidentvalet 2008 genomfördes av Mitofskys gamla bolag. Cirka 100 000 väljare besvarade enkäter utanför ungefär 1 000 slumpvis utvalda vallokaler över hela USA. Prognoser och analyser levererades sedan i de olika TV-bolagens valvåkor på kvällen – efter det att vallokaler-na hade stängt i respektive delstat.

Till Sverige kom vallokalsundersökningarna i början av 1990-talet. Behovet hade Sveriges Television diskuterat under 1980-talet, men det var först när Hans Hernborn fick ansvaret för

SVT:s valvaka 1991 som någonting hände konkret. Ett samarbete mellan Sveriges Television och forskare från Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) och Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet inleddes som resulterade i att en första mindre Vallokalsundersökning genomfördes vid riksdagsvalet 1991. Undersökningen kom att få namnet Valu.

Samarbetet har därefter fortsatt i samma former och vallokalsundersökningar har gjorts vid riksdagsvalen 1994, 1998, 2002 och 2006, vid folkomröstningarna 1994 och 2003 och vid EU-parlamentsvalen 1995, 1999 och 2004. Hittills har alltså Sveriges Television genomfört tio vallokalsundersökningar och förberedelser pågår för de undersökningar som är planerade för valen 2009 och 2010.

Syftet med en vallokalsundersökning är tvåfaldigt – att ge underlag för analyser av valutslagen redan på valkvällen och att göra det möjligt att komma med en tidig tendens som visar vart valet är på väg. Tendensen brukar ibland lite mer pretentiöst kallas prognos, men tendens är ett mer försiktigt och rättvisande ord för vad det är frågan om. Det är normativt viktigt att resultat från vallokalsundersökningar inte tillåts kunna påverka själva valutgången. Därför publicerar aldrig Sveriges Television några tendenser eller analysresultat från Valu innan alla vallokaler har stängts.

Vallokalsundersökningar enligt Valu-modellen bygger först på slumpmässiga urval av ett antal vallokaler och ställen för förtida röstning och sedan på enkätsvar från de väljare som röstar där. De tillfrågade väljarna får på väg ut från vallokalerna/röstningsställena skriftligen besvara en enkät omfattande cirka 30-40 frågor. Vid riksdagsvalet 2006 ingick sammanlagt 90 vallokaler och 40 förtida röstningslokaler och totalt 12 316 väljare fyllde i Valu:s enkät. Resultaten från de insamlade enkäterna knapptelefoneras in till ett centralt talsvarssystem där materialet statistik- och grafikbehandlas för att sedan förmedlas till SVT:s valvaka och svenska folket – allt inom loppet av något tiotal timmar under valdagen.

I det följande presenteras SVT/Valu mer utförligt. Hur den görs mer praktiskt, hur tendensen/prognosen tas fram, hur precisionen ser ut och vilken bild av svenskt väljarbeteende som Valu

ger. Skrivningen är till en del en uppdatering av boken *Valu i allmänhetens tjänst* författad av Hans Hernborn, Sören Holmberg och Per Näsman inför riksdagsvalet 2006. I föreliggande skrift har resultaten från SVT/Valu 2006 inkluderats.

Kapitel 2

Genomförande

Vid genomförandet av Valu indelas Sverige i ett antal geografiska regioner som utgörs av angränsande län. Inom var och en av regionerna är en högskolestad centralort.

Antalet regioner har varierat under Valu-perioden 1991-2006. Vid den första vallokalsundersökningen 1991 var Sverige indelat i fem regioner kring högskoleorterna Lund, Göteborg, Stockholm, Sundsvall och Luleå. Därefter har antalet regioner och centralorter varierat i enlighet med tabell 2.1.

Tabell 2.1 Antal Valu-regioner och de centralorter som använts vid vallokalsundersökningarna 1991 – 2006

Vallokalsundersökning	Typ av val	Antal regioner	Centralorter
Valu-1991	Riksdagsval	5	Lund Göteborg Stockholm Sundsvall Luleå
Valu-1994	Riksdagsval	6	Lund Göteborg Växjö Stockholm Sundsvall Luleå
Valu-1994EU	Folkomröstning	4	Lund Göteborg Växjö Stockholm Sundsvall Luleå
Valu-1995	EU-parlamentsval	4	Lund Göteborg Stockholm Sundsvall
Valu-1998	Riksdagsval	4	Lund Göteborg Stockholm Sundsvall
Valu-1999	EU-parlamentsval	4	Lund Göteborg Stockholm Sundsvall
Valu-2002	Riksdagsval	4	Lund Göteborg Stockholm Sundsvall
Valu-2003	Folkomröstning	4	Lund Göteborg Stockholm Sundsvall
Valu-2004	EU-parlamentsval	4	Lund Göteborg Stockholm Sundsvall
Valu-2006	Riksdagsval	4	Lund Göteborg Stockholm Sundsvall

Som framgår har antalet regioner från och med Valu-1995 varit fyra med samma centralorter: Lund, Göteborg, Stockholm och Sundsvall. I var och en av de geografiska regionerna har en högskolelärare engagerats som regional undersökningsledare. Denna fungerar på sin centralort som arbetsledare för de upp till 70

fältombud som genomför undersökningen. De regionala undersökningsledarna och fältombuden har rekryterats från respektive högskolas institution för statistik eller närbesläktat ämne. Samtliga undersökningsledare och fältombud har alltså dokumenterade kunskaper och erfarenheter av statistisk metodik och stickprovsteori. Undersökningsledarna har i stort varit desamma över hela den nu aktuella perioden och sedan Valu-2002 exakt desamma (tabell 2.2).

Tabell 2.2 Regionala undersökningsledare i vallokalsundersökningarna 1991-2006

Ort	Regional undersökningsledare	Högskoleinstitution	1991	1994	1994 EU	1995	1998	1999	2002, 2003, 2004, 2006
Lund	Svante Körner	Statistik	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Göteborg	Margareta Westberg	Statistik	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Stockholm	Peter Mattson	Pedagogik	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Sundsvall	Björn Jonsson	Statistik	Ja	M					
	Magnus Arnér	Matematik		Ja	Ja	Ja	M		
	Peter Olsson	Ekonomi					Ja	M	Ja
	Beatrice Einarsson	Ekonomi						Ja	
Växjö	Carl-Erik Sjödahl	Statistik		Ja	Ja				
Luleå	Ulf Westberg	Statistik	Ja	Ja	Ja				

Kommentar: M = mentor.

Sedan Valu-1995 har det i Stockholm funnits en central stödfunktion för de regionala undersökningsledarnas arbete. Ansvarig för stödfunktionen har sedan inrättandet varit Conny B. Eriksson. Den främsta uppgiften har varit att hålla kontakt och samordna arbetet med postmästarna och valnämndsordförandena i de av Valu utvalda förtida röstningsställena och vallokalerna.

Val av postkontor¹ (Valu-1991—Valu-2004) respektive kommunala förtida röstningslokaler (Valu-2006)

Valet av förtida röstmottagningslokaler har förändrats under perioden mellan 1991 och 2006. Europaparlamentsvalet 2004 var det sista allmänna valet då svenska väljare kunde nyttja möjligheten att avlämna sina röster i särskilt upprättade röstmottagningslokaler i AB Postens regi. I den nya vallagen (2005:837) överfördes ansvaret för den förtida röstningen från Posten AB till landets kommuner. I samband med 2006 års allmänna val var det premiär för förtidsröstningen i kommunal regi. I en del kommuner använde man sig då av samma lokaler som i tidigare riksdagsval, i andra kommuner använde man bokbussar, bibliotek, stadshus, medborgarkontor och/eller livsmedelsbutiker.

Att välja ut de förtida röstningslokaler och de valdistrikt som skall ingå i Valu är en synnerligen grannlaga uppgift. Ett viktigt underlag vid valet av poströstningsställen under perioden 1991 till 2004 var Postens statistik över poströstning i tidigare val.² Utifrån statistiken över avgivna poströster i det senaste valet ordnades postkontoren i storleksordning. Inom respektive Valu-region gjordes därefter ett urval av de postkontor med förhållandevis stort eller mycket stort antal poströster. För de utvalda postkontoren bestämdes först en fältarbetsperiod. Varje postkontor tilldelas sedan en undersökningsdag med fyra timmar vardera fördelade på ett förmiddags- och ett eftermiddagspass. Denna fördelning skedde på ett slumpmässigt sätt men med viss hänsyn till praktiska villkor för respektive postkontor. Vid Valu-2006 då alltså kommunerna övertagit ansvaret för den förtida röstningen fanns ingen tidigare statistik att utgå från vid valet av kommunala förtida röstningslokaler. Valu-2006 fick då mycket god hjälp från Valmyndigheten och kommunerna inför det val av kommunala förtida röstningslokaler som genomfördes. Valet av undersökningsperioder skedde sedan på samma sätt som för postkontoren

---

¹ Med postkontor avses poströstningställen, d.v.s. platser inom riket där poströstning äger rum under AB Postens tillsynsansvar.

² Nils Johnson och Gerd Olsson vid Posten har bistått Valu med denna statistik sedan 1991.

vid tidigare vallokalsundersökningar. Respektive urval inom perioden 1991 till 2006 redovisas i tabell 2.3.

Tabell 2.3 Antal utvalda förtida röstningslokaler, fältarbetsperioder och antalet undersökningspass i vallokalsundersökningarna 1991 – 2006

Vallokalsundersökning	Typ av val	Valdag	Fältarbetsperiod	Antal utvalda förtida röstningslokaler	Antal undersökningspass
Valu-1991	Riksdagsval	15/9	12/9 – 13/9	10	20
Valu-1994	Riksdagsval	18/9	12/9 – 16/9	18	48
Valu-1994EU	Folkomröstning	13/11	9/11 – 11/11	18	36
Valu-1995	EU-parlamentsval	17/9	11/9 – 15/9	10	28
Valu-1998	Riksdagsval	20/9	14/9 – 18/9	20	48
Valu-1999	EU-parlamentsval	13/6	4/6 – 12/6	40	58
Valu-2002	Riksdagsval	15/9	5/9 – 14/9	40	60
Valu-2003	Folkomröstning	14/9	9/9 - 14/9	40	60
Valu-2004	EU-parlamentsval	13/6	9/6 - 13/6	35	53
Valu-2006	Riksdagsval	17/9	9/9 – 16/9	40	61

Vid de förtida röstningslokaler som ingår i Valu genomförs före undersökningen en rekognosering så att ansvariga undersökare får kännedom om förhållandena. Det gäller öppettider, yta, form, in- och utgångar, antal anställda, antal kassor, röstningsställen och så vidare. Därigenom kan man planera undersökningen så att röstningen inte störs.

I Valu-1991, Valu-1994 och Valu-1994EU fick fältombuden fråga varannan eller i vissa fall var tredje av dem som poströstat och var på väg ut från postkontoret. I praktiken visade sig detta vara svårt att genomföra då de röstande ofta kom familjevis eller i grupper. Från och med Valu-1995 har därför samtliga röstande under tidsperioden givits möjlighet att fylla i formuläret. Detta kan vid köbildning innebära viss ökad risk för bortfall.

Vid Valu-1994 och Valu-1994EU användes samma urval av postkontor vilket ledde till problem och en viss felskattning i prognosen vid Valu-1994EU. Vi återkommer till detta i prognoskapitlet. Vid Valu-1999 användes i stort de postkontor som användes vid Valu-1995 och/eller Valu-1998. Detta för att öka jämförbarheten i resultaten och förbättra den prognos som beräknas inom Valu. Vid Valu-2002 hade posten förändrat sin organisation, vilket innebar att begreppet postkontor ändrats. Det medförde att jämförelser med tidigare års urval försvårades. Valu-2003 och Valu-2004 använde sig av de poströstningsställen som varit mest oförändrade under perioden 2002 till 2004 och som tidigare varit utvalda som Valu-distrikt under den aktuella perioden. Vid Valu-2006 var urvalet baserat på den information som erhållits från Valmyndigheten och respektive kommun.

Tabell 2.4 Antal insamlade formulär från postkontor i vallokalsundersökningarna 1991 – 2004 respektive från kommunala förtida röstningslokaler 2006.

Vallokalsundersökning	Typ av val	Antal utvalda kontor	Antal insamlade formulär	Uppskattat svarsbortfall (%)
Valu-1991	Riksdagsval	10	450	35
Valu-1994	Riksdagsval	18	1 920	30
Valu-1994 EU	Folkomröstning	18	1 553	40
Valu-1995	EU-parlamentsval	10	828	40
Valu-1998	Riksdagsval	20	2 555	30
Valu-1999	EU-parlamentsval	40	2 435	25
Valu-2002	Riksdagsval	40	2 525	25
Valu-2003	Folkomröstning	40	3 622	30
Valu-2004	EU-parlamentsval	35	2 335	20
Valu-2006	Riksdagsval	40	3 317	25

Antal insamlade formulär i förtida röstningslokaler vid respektive Valu framgår av tabell 2.4. Andelarna vägrare grundas helt på fältombudens bedömningar. Om fältombuden skulle anteckna information om vägrarna kan detta äventyra acceptansen av Valu, varför några noteringar absolut inte får göras.

De vid de förtida röstningslokalerna insamlade formulären överförs till Valu:s centrala databas. Det skedde i Valu-1991 genom faxöverföring och instansning. Därefter har fältombuden

registrerat koderna för ifyllda blanketter och svarsuppgifter direkt på den ort där undersökningspasset ägt rum. De inregistrerade uppgifterna har därefter överförts via tonsignalering till Valu-basen i Stockholm.

Val av valdistrikt

Vid val delas Sverige in i ett antal valdistrikt. Den geografiska storleken på valdistrikten har varierat alltsedan vallokalsundersökningarna startade. Även storleken, dvs antalet röstberättigade i valdistrikten, varierar mellan respektive val. Först Riksskatteverket (RSV), som var valmyndighet t.o.m. valet 1998, och därefter den nya Valmyndigheten, har bistått Valu med förteckning över aktuell indelning i valdistrikt. I varje valdistrikt finns en vallokal.

Vid genomförandet av Valu görs ett urval av ett antal valdistrikt och därigenom väljs även respektive vallokal. Valdistrikt som skall väljas vid respektive Valu fördelas på de olika regionerna efter regionernas storlek. Det innebär att det väljs färre valdistrikt från regioner som innehåller ett mindre antal röstberättigade och fler valdistrikt från regioner med många röstberättigade. Inom respektive region väljs därefter slumpmässigt de valdistrikt som skall ingå i Valu.

När valdistrikten utvalts genomförs en rekognosering i varje utvald vallokal så undersökarna vet hur vallokalen ser ut vad avser öppettider, yta, form, in- och utgångar, röstningsställen och så vidare. Därigenom kan undersökningen genomföras utan att störa röstningen. I de utvalda distrikten väljs undersökningspass inom vilka de som röstar får fylla i Valu-formuläret. I Valu-1991 användes två undersökningspass, ett förmiddagspass om två timmar och ett eftermiddagspass om en timma. Vid Valu-1994 användes dessutom, i 16 av de 50 utvalda valdistrikten, ett kvällspass om en halvtimma för att kunna avgöra om de som röstade sent på dagen på något avgörande sätt skilde sig från övriga. Då någon sådan skillnad inte kunde påvisas har kvällspasset utgått i de Valu som genomförts därefter.

Vid Valu-1994EU användes ett förmiddagspass om två timmar och ett eftermiddagspass om en timma. Också vid Valu-1995, och alltsedan dess, valdes slumpmässigt ett förmiddagspass och

ett eftermiddagspass. Total undersökningstid i respektive vallokal har varit tre timmar, förutom vid Valu-1994 där den var tre och en halv timma i 16 vallokaler.

Vid Valu-1999 användes i stort de valdistrikt som användes vid Valu-1995 och/eller Valu-1998. Detta för att öka jämförbarheten i resultaten och förbättra den prognos som beräknas inom Valu. De distrikt som utvalts vid Valu-1999 användes som utgångspunkt för urvalet vid Valu-2002. Vid Valu-2003, Valu-2004 och Valu-2006 baserades urvalet på de distrikt som varit mest oförändrade sedan tidigare Valu-urval. I Valu-2006 utökades dessutom antalet utvalda distrikt. De tillkommande distrikten utgjordes företrädesvis av "starka fästen" för respektive riksdagsparti. Detta för att ytterligare kunna förutse och följa valvinden i det aktuella riksdagsvalet 2006.

Det antal formulär som insamlats i vallokalerna, framgår av tabell 2.5. De i tabellen angivna andelarna vad avser vägrare baseras på fältombudens bedömningar. Några noteringar om vilka som vägrar delta görs inte.

De insamlade formulären förs över till den centrala Valudatabasen enligt samma metod som tidigare redovisats för poströstningsställena.

Vid genomförandet av Valu har det ibland visat sig svårt att skilja ut röstande vid de vallokaler som skall ingå i Valu. Speciellt svårt har detta varit i Stockholm. Avsevärda hinder har förekommit. Vid exempelvis Valu-1991 var det omöjligt att särskilja de röstande i det utvalda valdistriktet Matteus 1 från de röstande i valdistrikten Matteus 2, 3, 4 och 5 på grund av att dessa distrikts vallokaler fanns i fem näraliggande klassrum i en och samma skolbyggnad. Då det var omöjligt att genomföra undersökningen i korridoren mellan klassrummen fick vi sätta upp ett tält på skolgården och genomföra undersökningen där. Röstande från samtliga fem distrikt kom att blandas och det var omöjligt att vid undersökningstillfället särskilja dem åt. Denna typ av problem kan dock lösas med hjälp av statistisk metodik och vi återkommer till frågan i kapitlet som behandlar prognosmodellen.

Tabell 2.5 Antal insamlade enkäter från utvalda valdistrikt i vallokalsundersökningarna 1991 - 2006

Vallokalsundersökning	Typ av val	Antal utvalda valdistrikt	Antal insamlade formulär	Uppskattat svarsbortfall (%)
Valu-1991	Riksdagsval	26	2 279	25
Valu-1994	Riksdagsval	50	5 104	20
Valu-1994EU	Folkomröstning	45	3 961	30
Valu-1995	EU-parlamentsval	30	2 618	25
Valu-1998	Riksdagsval	60	6 351	20
Valu-1999	EU-parlamentsval	80	4 505	15
Valu-2002	Riksdagsval	80	6 411	20
Valu-2003	Folkomröstning	80	7 109	20
Valu-2004	EU-parlamentsval	77	3 757	15
Valu-2006	Riksdagsval	90	8 999	18

Kommentar: I Stockholmsområdets valdistrikt ställdes extra frågor om det regionala så kallade Dennispaketet (trafikpolitiskt beslut) i Valu-1994EU. För att få tillräckligt underlag för analys av dessa frågor utvaldes slumpmässigt ytterligare en undersökningstimme. De 229 formulär som insamlades under denna extra timme ingår inte i den redovisade siffran, inte heller i underlaget för prognostiseringen av resultatet i folkomröstningen om EU.

Överföring av data från formulären till Valu-systemet

De i postlokalerna/förtida röstningslokalerna respektive vallokaler insamlade formulären måste föras över till Valus databearbetningssystem för analyser och prognoser. I Valu-1991 skedde överföringen genom att de insamlade formulären efter undersökningsspassen faxades, eller i Stockholmsregionen kördes per bil, från insamlingsstället till en stansningscentral. Där överfördes de insamlade uppgifterna till ett datamedium, som lämnades över till Sveriges Television och där lästes in i den centrala Valu-databasen. Vid senare Valu har fältombuden tonsignalerat från undersökningställena med hjälp av knapptelefoner till ett centralt talsvarssystem. Från detta centrala talsvarssystem har sedan data överförts elektroniskt till Valu-databasen.

Dataöverföringarna har i regel gått mycket bra, men med ett viktigt undantag, Valu-1994EU. Vad som hände då och effekter-

na därav redovisas i kapitlet om Valu-prognoserna. Ytterligare en allvarlig händelse inträffade när en av våra undersökare hade avslutat undersökningspasset vid en postlokal och begav sig till det ställe där enkätsvaren skulle överföras till centrala Valu. Plötsligt uppenbarade sig en väskryckare som stal alla formulären – och de är tyvärr fortfarande borta!

Kapitel 3

Valu-prognoser

Väl inne i Valu-systemet används data från de insamlade formulären för att ge bakgrundsmaterial till de analyser som sker under Sveriges Televisions valvakor. Med hjälp av Valu har omfattande analyser av respektive valresultat kunnat ske direkt i tv-sändningen. Syftet med Valu är i första hand att möjliggöra sådana analyser, inte att göra prognoser över valresultaten. Det hindrar inte att även sådana har publicerats vissa år.¹

De tabeller, diagram och andra figurer som skall produceras ur Valu fastställs av Sveriges Television². Samtliga tabeller, diagram och figurer som skall publiceras i valvakorna förbereds av SVTs kommentatorer, redaktörer, producenter, grafiker m fl. Huvuddelen av materialet i valvakorna används av Sveriges Televisions expertkommentatorer.³

Hur väl stämmer Valu?

För att kontrollera tillförlitligheten i Valu jämförs de faktiska valresultaten i de utvalda valdistrikten med det resultat respektive valdistrikt fick vid enkätundersökningen i Valu. De förtida röstande som deltar i Valu kan inte kontrolleras på ett liknande sätt då något faktiskt valresultat inte finns att jämföra med. Jämförel-

---

¹ Ansvariga för Valu-datasystemet är Per Näsman samt Anders Ljungström och Lennart Claesson. Per Näsman och Anders Ljungström har deltagit i samtliga Valu och Lennart Claesson alltsedan Valu-1994.

² Ansvarig inom SVT för Valuprojektet var Hans Hernborn fram till och med Valu-2006.

³ SVT:s expertkommentatorer har alltsedan Valu introducerades 1991 till och med Valu-2003 varit Sören Holmberg och Torbjörn Thedéen. Vid Valu-2004 och Valu-2006 var Sören Holmberg ensam expertkommentator.

serna har givit vid handen att resultaten i de utvalda valdistrikten i Valu i huvudsak stämmer väl överens med det faktiska valresultatet i motsvarande valdistrikt.

Den faktiska andelen förtida röster vid aktuellt val kan inte anges förrän i efterhand. Kontroll mot den förtida röstningsandelen kan alltså bara ske via historiska data. Under den aktuella Valuperioden har den vid de förtida röstningslokalerna erhållna andelen formulär överensstämt någorlunda väl med den faktiska andelen förtida röster, utom vid den första undersökningen 1991 (Tabell 3.1). Den åtgärd som vidtogs efter Valu-1991 var att öka antalet förtida röstningslokaler i urvalet, vilket alltså givit önskat resultat. Vid Valu-2004 blev dock den erhållna andelen förtida röster "för stor". Vid Valu-2006 då kommunerna övertagit ansvaret för den förtida röstningen var skillnaden återigen tillbaka till en rimlig storlek.

Tabell 3.1 Faktisk andel förtida röster och andel i Valu insamlade frågeformulär på de utvalda postkontoren (Valu-1991--Valu-2004) respektive i de kommunala lokalerna för förtidsröstning (Valu-2006)

Vallokalsundersökning	Typ av val	Faktisk andel förtida röster (%)	Andel i Valu insamlade formulär vid utvalda förtida röstningslokaler (%)
Valu-1991	Riksdagsval	36,8	16,5
Valu-1994	Riksdagsval	35,6	27,3
Valu-1994EU	Folkomröstning	34,6	28,2
Valu-1995	EU-parlamentsval	22,9	24,0
Valu-1998	Riksdagsval	31,2	28,7
Valu-1999	EU-parlamentsval	32,4	35,1
Valu-2002	Riksdagsval	29,8	28,3
Valu-2003	Folkomröstning	31,5	33,8
Valu-2004	EU-parlamentsval	25,3	38,3
Valu-2006	Riksdagsval	31,8	26,9

För de förtida röster som samlats in kan motsvarande jämförelse som för valdistrikten inte göras. Här försöker vi istället bedöma tillförlitligheten genom att se på resultaten bland de Valuenkäter som lämnats in. Får vi förväntat antal och hur ser partifördelningen respektive bytarmatrisen ut? Vi kan med hjälp av vad de röstande uppgivit om tidigare partival få en uppfattning om *swingen*⁴ ibland väljarna. En svårighet är att på förhand avgöra om den erhållna andelen förtida röster kommer att stämma med den faktiska andelen förtida röster; denna andel kan inte säkert fastställas i förhand.

Problemen kan illustreras med partiet Ny demokrati vid Valu-1991. Partiet var nybildat inför riksdagsvalet 1991 och det fanns inga jämförelsesiffror från tidigare val att tillgå. När rimligheten i det resultat vi fått vid de förtida röstningslokalerna skulle kontrolleras visade det sig att partiet fått en mycket stor andel av de röster som insamlats från postkontoret i Sala. Partiet hade i Valu-1991 en röstandel på 23,6 procent på postkontoret i fråga, något som först verkade orimligt. Det visade sig dock att partiet hade haft ett valmöte intill postlokalen alldeles före Valus undersökningspass. Åtskilliga som varit och lyssnat på valmötet hade uppenbarligen genast gått och röstat i postlokalen vilket förklarade den höga andelen för ny demokrati. I valvakan visade sedan Valu-1991 korrekt storleksordning för Ny demokratis andel av rikets väljarkår.

Metodiken bakom Valu-prognosen

Som tidigare betonats är huvudsyftet med Valu att ge analysunderlag under valkvällen och för eftervalsdebatten. Med Valu kan man dock också producera en prognos över valresultatet. En sådan prognos har vissa år publicerats i Sveriges Televisions valvaka. Andra år har så inte skett.

Valu-prognosen baseras på jämförelser mellan de utvalda valdistriktens valresultat vid tidigare val och vad de utvalda personerna i valdistriktet uppger sig ha röstat på i det aktuella valet. Jämförelsen ger möjlighet att skatta den aktuella *swingen* i respektive

---

⁴ Swing, ursprungligen ett engelskt uttryck för förändringar jämfört med senast jämförbara val; svensk synonym är valvind.

valdistrikt. Fler möjligheter att beräkna swingen finns. Det faktiska valresultatet i tidigare val samt vad de utvalda personerna säger sig ha röstat på i det senast föregående valet är då utgångspunkter för jämförelsen.

På detta sätt får man också en kontroll av om urvalet av individer i respektive valdistrikt är representativt för distriktet genom att jämföra vad de har angivit att de röstat på i det senast föregående valet med det faktiska valresultatet i valdistriktet. Metoden ger också swingen för varje individ och därigenom för hela urvalet.

Valu-systemet beräknar alltså två mått på swingen för de utvalda valdistrikten. Ett där de utvalda personernas uppgivna partival i det aktuella valet jämförs med det faktiska valresultatet vid det föregående valet och ett annat där jämförelsen i stället sker mot vad svarspersonerna själva uppger att de röstat på i det föregående valet. De mått på swingen som erhålls vägs upp till riksnivå med hjälp av vikter svarande mot valdistriktets- och Valu-regionens storlek.

Swingen i valdistrikten vägs ihop med den skattade valvinden enligt rösterna avgivna i de förtida röstningslokalerna. Denna senare swing kan endast baseras på vad de utvalda personerna sagt om hur de röstat i senast föregående val och i det nu aktuella valet. Ingen knytning till resultat i något valdistrikt kan göras för Valu-formulär som insamlats i de förtida röstningslokalerna. Vid ihopvägning av de singlar som beräknats i valdistrikt respektive förtida röstningslokaler har olika viktfunktioner använts baserade på det antal Valu-formulär som insamlats vid respektive typ av lokal. Vad den beskrivna viktningen innebär för Valu-systemet framgår av de följande tabellerna där den ovägda partifördelningen jämförs med prognosresultatet respektive aktuellt valresultat.

Valu-1991

Valu-1991 var den första vallokalsundersökningen någonsin i Sverige. Eftersom inga erfarenheter fanns fick Valu-systemet byggas från grunden. Någon prognos över valresultatet publicerades inte i valvakan i Sveriges Television. Internt inom Valu-1991 beräknades dock en viktad prognos över partifördelningen. En

jämförelse mellan de ovägda partiandelarna, de viktade partiandelarna och det faktiskt erhållna valresultatet redovisas i tabell 3.2.

Tabell 3.2 Ovägd andel röster, viktad andel röster och faktiskt valresultat vid riksdagsvalet 1991

	V	S	MP	C	FP	KD	M	NYD	ÖVR
Ovägd andel	6,2	35,8	3,9	7,0	9,8	6,4	24,0	6,1	0,8
Viktad andel	5,8	32,3	4,1	6,6	10,1	6,5	26,8	6,9	0,9
Faktiskt valresultat	4,5	37,7	3,4	8,5	9,1	7,2	21,9	6,7	1,0

Det kan noteras att vägningen ger ett sämre resultat i jämförelse med de ovägda partiandelarna. Det var alltså tur att ingen Valu-prognos presenterades i valvakan. I stället publicerades en skattning av förändringen från föregående val, en så kallade swingtendens. Den presenterade tendensen och den faktiska swingen framgår av tabell 3.3.

Tabell 3.3 Prognostiserad swingtendens och faktisk swing vid riksdagsvalet 1991 i jämförelse med riksdagsvalet 1988

	V	S	MP	C	FP	KD	M	NYD
Valu-tendens	-0,6	-6,2	-1,2	-0,6	-2,0	+4,0	+0,5	+6,1
Faktisk swing	-1,3	-5,5	-2,1	-2,8	-3,1	+4,2	+3,6	+6,7

Alla tendenser återfanns korrekt men viktsystemet fungerade inte så bra vid Valu-1991. De stora avvikelserna fanns företrädesvis bland de borgerliga partierna. Valu-1991 lyckades inte tillräckligt bra prognostisera den stora rörligheten inom det borgerliga blocket.

Valu-1994

Inför Valu 94 utökades antalet undersökningsplatser och de fördelades över riket på ett bättre sätt än vid Valu-1991. Vid Valu-

1994 valde Sveriges Television att vid vallokalernas stängning publicera en prognos över röstandelar för partierna. Den presenterade viktade Valu-prognosen visade sig också vara klart bättre än de ovägd partiandelarna i rådata (tabell 3.4).

Tabell 3.4 Ovägd andel röster, viktad Valu-prognos och faktiskt valresultat vid riksdagsvalet 1994

	V	S	MP	C	FP	KD	M	NYD	ÖVR
Ovägd andel	7,1	42,4	5,8	6,0	8,4	6,4	24,4	1,0	0,7
Valu-prognos	6,5	43,7	5,4	8,4	8,4	4,2	22,0	0,9	0,5
Faktiskt valresultat	6,2	45,3	5,0	7,7	7,2	4,1	22,4	1,2	1,0

Valu-1994EU

Valu-1994EU avsåg folkomröstningen om Sveriges inträde i Europeiska unionen. Här fanns tre alternativ att lägga sin röst på: Ja, Nej respektive Blankt. Jämförelsen mellan ovägd andel röster, vägd Valu-prognos och faktiskt erhållet valresultat visas i tabell 3.5.

Tabell 3.5 Ovägd andel röster, andel röster i den viktade Valu-prognosen och faktiskt valresultat vid folkomröstningen om EU 1994

	Ja	Nej	Blankt
Ovägd andel	57,7	40,9	1,4
Valu-prognos	57,6	41,0	1,4
Faktiskt valresultat	52,3	46,8	0,9

Som framgår fanns en missvisning i Valu-1994EU. Andelen Ja-röster överskattades. Den genomförda viktningen medförde heller inte någon förbättring jämfört med de faktiskt erhållna andelarna.

En av orsakerna var att Valu-systemet vid överföring av data drabbades av ett teletekniskt bortfall som inte kunde pareras i tid. En av de datorer som samlade upp formulärsvar för vidare överföring till Valu-systemet drabbades av stillestånd när överfö-

ringen skulle ske. På detta sätt kom 788 formulär insamlade i valdistrikt från norra Sverige och 25 formulär insamlade på ett postkontor i Luleå inte att överföras till den centrala Valu-databasen. Formulären kom därför inte att ingå i prognosunderlaget.

Den ovägda andelen Ja-röster sjönk med 1,5 procentenheter när de "borttappade" formulären så småningom dök upp och kunde läggas in i Valu-systemet. Den viktade prognosen hade påverkats i ännu större utsträckning.

Valu-1994EU var den första vallokalsundersökningen i Sverige där man försökte prognostisera valresultatet i en folkomröstning. Val där man saknar jämförelsebakgrund, är betydligt svårare att prognostisera än till exempel riksdagsval där man utgår från partiernas förändringar från föregående val.

Valu-1995

Med anledning av det teletekniska bortfallet vid Valu-1994EU förbättrades kontrollsystemet inför Valu-1995 (EU-parlamentsvalet), och inga problem med överföring av formulär uppstod. Ett problem inför Valu-1995 var dock att försöka uppskatta valdeltagandet och hur den gjorda uppskattningen skulle påverka Valu:s prognosystem.

Tabell 3.6 Ovägd andel röster, viktad Valu-prognos och faktiskt valresultat vid EU-parlamentsvalet 1995

	V	S	MP	C	FP	KD	M	ÖVR
Ovägd andel	14,3	26,1	17,7	5,4	6,5	3,3	23,9	2,8
Valu-prognos	11,9	29,9	17,2	7,3	5,2	3,8	21,8	2,9
Faktiskt valresultat	12,9	28,1	17,2	7,2	4,8	3,9	23,2	2,7

Prognossystemet visade sig fungera väl vid Valu-1995. Vallokalsundersökningen klarade av att prognostisera det faktiska valresultatet på ett mycket bra sätt trots att fördelningen av partiandelar i EU-parlamentsvalet 1995 kom att skilja sig kraftigt från de partiandelar som erhållits vid riksdagsvalet 1994.

Valu-1998

Vid Valu-1998 insamlades över 8.900 formulär. Cirka 6.000 av dem samlades in utanför vallokaler på valdagen. På grund av den stora mängden formulär försenades överföringen av formulär till Valu-systemet och 401 formulär som insamlats på valdagen kunde inte överföras till Stockholm i tid för att ingå i prognossystemet. Det påverkade dock inte prognosens utfall.

Tabell 3.7 Ovägd andel röster, viktad Valu-prognos och faktiskt valresultat vid riksdagsvalet 1998

	V	S	MP	C	FP	KD	M	ÖVR
Ovägd andel	13,8	32,0	5,4	4,6	6,3	11,2	24,7	2,1
Valu-prognos	13,3	35,4	4,9	6,0	5,6	10,5	21,8	2,5
Faktiskt valresultat	12,0	36,4	4,5	5,1	4,7	11,8	22,9	2,6

Valet 1998 var ett vanligt riksdagsval och Valu-systemet fungerade bra. Viktfunktionen som användes vägde in förändring dels från riksdagsvalet 1994, dels från EU-parlamentsvalet 1995.

Valu-1999

Inför EU-parlamentsvalet 1999 diskuterades det förväntade valdeltagandet i medierna och man var i stort överens om att det skulle bli högre än vid det tidigare EU-parlamentsvalet 1995. De av undersökningsinstitutens gjorda opinionsundersökningarna tydde också på det. Men det blev tvärtom.

En större andel väljare valde dock att rösta på posten vid detta EU-parlamentsval jämfört med vad som skett vid EU-parlamentsvalet 1995. Det hade vi räknat med och även anpassat fältarbetsperioden efter. Valu och dess prognossystemet fungerade också mycket väl, vilket framgår av tabell 3.8.

Valet blev en stor framgång för speciellt Folkpartiet och listettan Marit Paulsen. Partiet ökade från 4,8 procent 1995 till hela 13,9 procent 1999. Den stora FP-svingen fick vi med i Valu-prognosen.

Tabell 3.8 Ovägd andel röster, viktad Valu-prognos och faktiskt valresultat vid EU-parlamentsvalet 1999

	V	S	MP	C	FP	KD	M	ÖVR
Ovägd andel	17,2	23,9	10,0	5,1	15,2	7,6	20,4	0,5
Valu-prognos	16,6	25,3	9,7	5,4	14,7	8,1	19,6	0,5
Faktiskt valresultat	15,8	26,0	9,5	6,0	13,9	7,6	20,7	0,5

Valu-2002

I vallokalsundersökningen vid riksdagsvalet 2002 ägnades stor möda åt urvalet av postlokaler och valdistrikt. Posten hade förändrat sin organisation vilket påverkade poströstningen och urvalet. Valu-2002 fungerade mycket väl vad avser fältarbetet och de skillnader som uppmättes mellan det faktiska slutgiltiga valresultatet och Valu-prognosen var godtagbara.

Tabell 3.9 Ovägd andel röster, viktad Valu-prognos och faktiskt valresultat vid riksdagsvalet 2002

	V	S	MP	C	FP	KD	M	ÖVR
Ovägd andel	11,1	38,2	6,0	6,4	14,6	8,0	13,3	2,4
Valu-prognos	10,0	37,3	5,1	6,8	13,0	9,3	15,2	3,3
Faktiskt valresultat	8,4	39,9	4,6	6,2	13,4	9,1	15,3	3,1

Valu-2003

Valu-2003 avsåg folkomröstningen om Sveriges införande av euro. De alternativ väljarna hade att lägga sin röst på var: Ja, Nej respektive Blankt. Valu-2003 baserades sig starkt på de resultat som fanns från folkomröstningen 1994 om Sveriges inträde i EU respektive det senast hållna riksdagsvalet 2002. Valu-2003 är den största vallokalsundersökningen hittills med 10731 enkätsvar från 40 postlokaler och 80 valdistrikt.

Valu-2003 var den andra vallokalsundersökningen i Sverige där Valu-metodiken användes för att ge underlag till analyser av resultatet från en folkomröstning. Mot bakgrund av de erfarenhe-

ter som fanns från Valu-1994EU gjordes ingen vägd Valu-prognos vid Valu-2003 utan alla analyser utgick från de ovägda siffrorna. Som framgår av tabell 3.10 kunde Valu-2003 förutsäga slutresultatet av folkomröstningen, men med en överskattning av andelen Ja-röster.

Tabell 3.10 Ovägd andel röster i Valu-2003 och faktiskt valresultat vid folkomröstningen 2003

	Ja	Nej	Blankt
Ovägd andel, tillika prognos	46,2	51,8	2,0
Faktiskt valresultat	42,0	55,9	2,1

Valu-2004

Valu-2004 avsåg EU-parlamentsvalet 2004. Mot bakgrund av tidigare erfarenheter lades mycket arbete ner på att i förhand försöka uppskatta valdeltagandet. De tidigare EU-parlamentsvalen hade ett lågt valdeltagande och mycket tydde på att så skulle bli fallet även vid Valu-2004. Det blev också fallet men på grund av de noggranna förberedelserna påverkades inte prognosarbetet.

I EU-parlamentsvalet 2004 ställde också ett nytt parti upp, Junilistan (JL). De av undersökningsinstitutens gjorda opinionsundersökningarna tydde på att partiet skulle ha chans att komma in i EU-parlamentet. Dessutom visade opinionsundersökningarna på att några partier som redan var med i EU-parlamentet kunde riskera att åka ur.

Prognosarbetet vid Valu-2004 baserades, förutom på den redan tidigare beskrivna swingen, starkt på de erfarenheter tidigare gjorda Valu givit. Resultatet av prognosarbetet blev gott. Tabell 3.11 redovisar den ovägda andelen, Valu-prognosen och det faktiska valresultatet.

Tabell 3.11 Ovägd andel röster, viktad Valu-prognos och faktiskt valresultat vid EU-parlamentsvalet 2004

	V	S	MP	C	FP	KD	M	JL	ÖVR
Ovägd andel	16,4	22,9	7,3	6,2	11,0	5,6	14,1	14,7	1,7
Valu-prognos	15,0	24,9	7,0	6,5	10,0	5,6	14,5	14,8	1,7
Faktiskt valresultat	12,8	24,6	6,0	6,3	9,9	5,7	18,3	14,5	2,2

Som framgår lyckades Valu-2004 väl. Junilistans spektakulära framgång prickades in nästan på tiondelen när. Det fanns dock en överrepresentation av v-väljare, och motsvarande underrepresentation av m-väljare i urvalet som inte vägningsförfarandet lyckades rätta till. Förklaringen till det kan ligga utanför prognossystemet. Bortfallet, det vill säga andelen som vägrar fylla i enkäten, *kan* variera mellan de politiska partierna. Dessutom hade ett valdistrikt i Stockholm där moderaterna var starka vid riksdagsvalet 2002 och som ingick i urvalet 2002 och 2003 utgått ur det urval som gjordes 2004 vilket kan ha drabbat prognosen negativt. Hypotesen om bortfallets påverkan på prognosystemet är svår att belägga eftersom det av etiska skäl inte sker någon systematisk kartläggning av bortfallet.

Valu-2006

I Valu-2006 som avsåg Riksdagsvalet 2006 ägnades stor uppmärksamhet åt den ändring i vallagen (2005:837) som just genomförts. Ansvaret för den förtida röstningen överfördes från Posten AB till landets kommuner. Vad detta skulle kunna innebära för Valu diskuterades mycket och urvalet av de förtida röstningslokalerna ägnades extra uppmärksamhet och stor hjälp erhöles vid dessa diskussioner från Vivan Nilsson på Valmyndigheten. Fyrtio förtida röstningslokaler valdes slutgiltigen ut att ingå i Valu-2006. Antalet vallokaler utökades till nittio. Totalt genomfördes Valu-2006 alltså vid 130 platser. Om och hur den genomförda förtidsröstningsreformen verkligen påverkade röstbenägenheten har inte undersökts inom Valu-projektet men en

studie av frågan har gjorts vid Göteborgs universitet⁵. Vid framtagandet av den Valu-prognos som presenterades baserade vi oss, förutom på den redan tidigare beskrivna swingen, starkt på de erfarenheter tidigare gjorda Valu givit. Röstandelen på Socialdemokraterna hade underskattats i tidigare Valun och en viktfunktion som förhoppningsvis skulle åtgärda detta kom slutgiltigen att användas. Resultatet av arbetet med prognosen blev mycket gott. Tabell 3.12 redovisar den ovägda andelen, Valu-prognosen och det faktiska valresultatet.

Tabell 3.12 Ovägd andel röster, viktad Valu-prognos och faktiskt valresultat vid riksdagsvalet 2006

	V	S	MP	C	FP	KD	M	ÖVR
Ovägd andel	7,2	30,8	6,9	8,5	8,3	6,7	26,8	4,9
Valu-prognos	5,8	34,3	5,5	8,2	7,3	7,6	26,6	4,7
Faktiskt valresultat	5,8	35,0	5,2	7,9	7,5	6,6	26,2	5,7

I tabellen kan konstateras att Valu-prognosen blev mycket bra och precis, dock lyckades inte Valu-2006 helt förutse Socialdemokraternas partiandel trots att den nya viktningsprincipen användes. Avvikelsen på 0,7 procentenheter mellan Valu-prognosen och det faktiska slutresultatet för Socialdemokraterna är dock mindre än vid tidigare riksdagsval. Arbetet med viktningsfunktionerna i Valu kommer att gå vidare.

⁵ Stefan Dahlberg, Henrik Oscarsson och Richard Öhrvall. *Förtida röstning i Sverige*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen 2008.

Kapitel 4

Frågeprecision

Svarsbortfall på enskilda frågor är ett problem i alla frågeundersökningar. Svarepersoner hoppar över och besvarar inte alla frågor som ingår i en studie. Problemet kan misstänkas vara speciellt stort när vi har att göra med Valustudierna som kräver snabba svar på stående fot av svarepersonerna. Tiden för eftertanke blir begränsad. Vid tveksamhet kan det vara lätt att hoppa över en besvärlig eller närgående fråga. Erfarenheterna från våra nio Valustudier visar dock att det är ett litet problem. Svarebortfallet i form av att deltagare i Valu inte besvarar enskilda frågor är mycket litet när det gäller politiska frågor som t ex hur man röstar, grad av politikerförtroende, ideologisk position på vänster-högerskalan eller åsikter om EU eller EMU. Andelen personer som hoppar över politiska frågor av detta slag har i alla undersökningarna hållit sig kring beskedliga 3-4 procent. Det är ungefär samma storleksordning på bortfallet som vi har på motsvarande frågor i Valundersökningarna¹ och SOM-mätningarna.²

När det däremot gäller så kallade bakgrundsfrågor om exempelvis de svarandes kön, ålder och yrke visar sig svarebortfallet i

---

¹ Valundersökningarna genomförs sedan 1950-talet av Statistiska centralbyrån och Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. De omfattar urval om cirka 3 000 – 4 000 röstberättigade personer som intervjuas vid hembesök. Sören Holmberg är huvudansvarig för Valundersökningarna sedan riksdagsvalet 1979.

² SOM-undersökningarna, med bas vid Göteborgs universitet, startade 1986 och genomförs årligen som enkätstudier med personurval omfattande 6 000 personer från hela Sverige i åldrarna 15 – 85 år. Ansvariga för de nationella SOM-undersökningarna är Sören Holmberg och Lennart Weibull.

Valu-studierna ibland vara relativt stort, upp emot tio procent (se tabell 4.1). I SOM-undersökningarna, som liksom Valu bygger på enkätsvar, brukar svarsbortfallet hålla sig under en procentenhet vad gäller uppgifter om kön och ålder. Det stora svarsbortfallet för åldersuppgiften i Valustudierna kan eventuellt till en del förklaras av att vi när det gäller ålder har bett svarspersonerna själva fylla i de två sista siffrorna på det år när de föddes, alltså "När är Du född ? 19 - - ". Svarsbortfallet när det gäller könstillhörigheten är något lägre i Valu än för ålder och yrke, men ändå relativt stort, fyra procent i genomsnitt. Frågan om könstillhörigheten har oftast varit placerad som första fråga i Valuenkäterna, och det kan ha varit ett problem. Från och med Valu 2002 placeras köns- och åldersfrågorna längre in i enkäten, och då blev svarsbortfallet lägre. Det förhållandevis stora svarsbortfallet när det gäller yrkesuppgiften i Valu - i genomsnitt sju procent - är mindre anmärkningsvärt. Motsvarande bortfall brukar hålla sig kring 5-6 procent i SOMs enkätundersökningar. I valundersökningarna som inte bygger på självifyllda enkäter utan på intervjudata är svarsbortfallet på yrkesfrågan oftast mycket lägre, kring 1 procent.

Tabell 4.1 Internbortfall. Andel uppgift saknas för kön, ålder samt yrkesgrupp i Valu-mätningarna (procent)

	Riksdagsval					Folk- omröstning		Europa- parlamentsval		
	1991	1994	1998	2002	2006	1994	2003	1995	1999	2004
Kön	6	4	4	2	3	4	3	4	7	3
Ålder	8	4	6	2	2	6	5	10	10	4
Yrkesgrupp	11	9	6	6	5	8	6	8	5	5

Kommentar: Resultaten bygger på Valu-mätningar respektive valår. "Uppgift saknas" betyder att svarspersonerna har hoppat över och inte besvarat den relevanta enkätfrågan. Andel personer som angav "aldrig yrkesarbetat" bland personer som besvarade yrkesgruppsfrågan var 4 procent 1991, 6 1994 (riksdagsval), 7 1994 (folkomröstning), 5 procent 1999, 4 procent 2002, 4 procent 2003, 5 procent 2004 och 4 procent 2006.

Svarsbortfallet på de politiska frågorna i Valu är så begränsat att det knappast kan åstadkomma några nämnvärda skevheter i resultaten. Bortfallet när det gäller de sociala bakgrundsfrågorna är större och kan i princip bidra med till att smärre skevheter uppstår om det är vissa grupper, som t ex äldre eller arbetare, som i första hand hoppar över och inte besvarar ålders- och yrkesfrågorna. Skevheter av detta slag drabbar dock i så fall enbart de sociala variablerna och inte marginalfördelningarna för de viktiga politiska variablerna där internbortfallet är ringa.

Den största potentiella felkällan i Valu är emellertid inte internbortfallet för olika frågor. De största felvisningarna riskerar vi att få via själva urvalet av röstlokaler och svarande, och via det relativt omfattande bortfallet av svarande utanför vallokalerna. Har vi otur kan ett snett urval och det 25 - 30 procentiga bortfallet av svarande ge upphov till mycket större snedvridningar i Valuresultaten än det i sammanhanget begränsade internbortfallet. Det bör vi hålla i minnet när vi nu övergår till att studera träffsäkerheten i Valu.

Vi skall undersöka hur representativa Valudeltagarna är när det gäller att avspegla den bakomliggande väljarkåren med avseende på tre sociala variabler – kön, ålder och yrkesgrupp – och fyra politiska variabler – partival, personröstning, politikerförtroende och ideologisk vänster-högerposition.

Sociala variabler

Vi börjar med de sociala variablerna. Resultaten i tabell 4.2 visar Valudeltagarnas sammansättning när det gäller kön, ålder och yrkesgrupp i de tio Valustudier som genomförts. Jämförelsematerialet hämtar vi från Statistiska centralbyråns omfattande valdeltagandeundersökningar (kön och ålder) och från Val- och SOM-undersökningarna (yrkesgrupp). Frågorna om yrkesgruppsstillhörighet är utformade på samma sätt i Val- och SOM-undersökningarna som i Valustudierna. Svarspersonerna har presenterats en lista med tio preciserade yrkesgrupper och ombetts ange vilken av dem hon eller han tillhör, alternativt tillhörde när det gäller pensionerade personer.

Tabell 4.2 Fördelning av Valudeltagare efter kön, ålder och yrkesgrupp (procent)

Social grupp	Riksdagsval					Folkom- röstning		Europaparlamentsval		
	1991	1994	1998	2002	2006	1994	2003	1995	1999	2004
Kön										
kvinnor	47	50	51	52	51	48	51	51	51	52
män	53	50	49	48	49	52	49	49	49	48
Ålder										
18-30	27	29	24	24	23	30	27	25	21	19
31-50	40	38	37	37	37	38	38	38	34	29
51-65	21	21	24	26	26	20	24	21	27	31
65+	12	12	15	13	14	12	11	16	18	21
Yrkesgrupp										
tjänsteman	52	48	52	51	53	51	50	62	61	59
arbetare	38	42	38	40	37	41	40	30	29	31
företagare	8	9	9	8	9	7	9	7	9	8
jordbrukare	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2

Kommentar: Resultaten bygger på Valumätningarna respektive valår. Frågan om yrkesgrupp innehöll sammanlagt elva olika yrkeskategorier åren 1991-2002 därefter tio yrkesgrupper. De har lagts samman till fyra grupper.

När det gäller könstillhörighet visar Valuresultaten på jämn fördelning med som max en avvikelse på ± 3 procentenheter från en exakt 50/50-fördelning. SCBs studier visar också på en jämn könsfördelning bland röstande väljare, men med en svag övervikt för kvinnor eftersom det dels finns fler kvinnor bland röstberättigade svenskar, och att kvinnor sedan valet 1976 tenderar att ha ett högre valdeltagande än män i riksdagsvalen. I folkomröstningen 1994 och i Europaparlamentsvalen 1995 och 1999 visar SCBs data att männen hade ett något högre valdeltagande än kvinnorna, men totalt sett var det något fler kvinnor än män som röstade även i dessa val. SCBs exakta resultat visar på en mycket jämn könsfördelning med 51/52 procent kvinnor och 48/49 procent män bland de röstande i riksdagsvalen och en 50/50 fördelning vid folkomröstningen 1994 och i Europaparlamentsvalen 1995 och 1999. När det gäller eurofolkomröstningen 2003 visar både Valu och SCB på en könsfördelning med 51 procent kvinnor och 49 procent män bland de röstande.

Resultaten när det gäller åldersfördelningen bland Valudeltagarna visar på en systematisk skevhet i så måtto att andelen yngre röstande är överrepresenterade i Valu medan de äldsta väljarna är underrepresenterade. SCBs data visar att andelen unga röstande (18-30 år) brukar utgöra 16-20 procent i riksdagsvalen; i Valu vid riksdagsvalen utgör de mellan 23-29 procent. Andelen äldre väljare (65 år och uppåt) omfattar enligt SCBs studier 22-23 procent av de röstande i riksdagsvalen; i Valu utgör de enbart 12 - 15 procent. Samma mönster med en överrepresentation av yngre röstande och en underrepresentation av äldre kan också iaktas i Valustudierna i samband med folkomröstningarna 1994 och 2003 och i Europaparlamentsvalen. Andelen unga röstande överskattas med 7-10 procentenheter samtidigt som andelen äldre röstande underskattas med 8-10 procentenheter. En förklaring kan vara att resultatet i huvudsak åstadkommit via bortfall utanför vallokalerna. Äldre väljare finner det jobbigare att stanna och eventuellt leta efter glasögonen och sedan fylla i en enkät än yngre väljare som dessutom inte lika ofta behöver använda glasögon.

Utfallet när det gäller yrkesgrupp visar också på en systematisk snedhet i Valuresultaten. Väljare som uppger att de tillhör tjänstemannagruppen tenderar att vara något överrepresenterade medan arbetare är underrepresenterade. Företagare och jordbrukare däremot är representerade i ungefär riktiga proportioner. Vad som är riktiga proportioner kan naturligtvis diskuteras. Vi rör oss med ett subjektivt mått där svarspersonerna själva avgör vilken yrkesgrupp de anser att de tillhör. Resultaten från Valundersökningen 2006 visar att andelen tjänstemän bland röstande var 46 procent i riksdagsvalet medan andelen röstande som själva klassificerade sig som arbetare var 43 procent. I Valustudierna har andelen tjänstemän varit mellan 48-53 procent i riksdagsvalen och andelen arbetare mellan 37-42 procent. Resultaten från Europaparlamentsvalen visar på samma tendens, dvs en överrepresentation av tjänstemän och en underrepresentation av arbetare – även om andelen röstande tjänstemän är högre och andelen röstande arbetare är lägre jämfört med resultaten vid riksdagsvalen i såväl Valustudierna som i Val- och SOMundersökningarna. Den extra höga andelen tjänstemän och den

motsvarande extra låga andelen arbetare i undersökningarna i samband med Europaparlamentsvalen speglar en verklighet. Valdeltagandet i Europaparlamentsvalen är lägre i jämförelse med riksdagsvalen både bland tjänstemän och arbetare men klart mest bland arbetare.

Tendensen till överrepresentation av tjänstemän och underrepresentation av arbetare finns också i Valustudierna i samband med folkomröstningarna. Andelen självklassificerade tjänstemän var t ex 46 procent bland röstande i både SOM- och Valundersökningen 2003. I Valu 2003 var motsvarande andel något högre, 50 procent. Andelen arbetare, som var 44 procent i såväl Valundersökningen som i SOM, var lägre i Valu, 40 procent.

En tänkbar orsak till att tjänstemän har en något större tendens än arbetare att ställa upp i Valustudierna har förmodligen att göra med utbildningsnivå och vanan/självsäkerheten i att på stort uttrycka sina åsikter med hjälp av papper och penna. Att faktorer av detta slag kan spela en roll underbyggs av att andelen röstande tjänstemän är något högre och andelen röstande arbetare är något lägre i SOM-studierna, som bygger på enkäter, än i Valundersökningarna som bygger på besöksintervjuer. Enkättekniken tycks, speciellt i en pressad situation med ont om tid som i Valufallet, leda till en något större underrepresentation av arbetare och en något större överrepresentation av tjänstemän än vad som är fallet vid besöksintervjuer.

Partival

Den absolut mest centrala frågan i Valu är dock frågan om vilket parti svarspersonerna röstar på: ”Vilket parti har Du röstat på idag i riksdagsvalet?” Den lägger grunden för den viktigaste politiska variabeln i Valu – frågan om partivalet. Justerad och på olika sätt viktad, för att minimera kända felkällor, utgör den basen för den valprognos som publiceras i början av varje valvaka. Hur pricksäkra Valus prognoser varit redovisas i kapitel 3. Här skall vi studera hur träffsäkra resultaten från Valus partifråga har varit i sin oviktade och råa form - först i samband med riksdagsvalen (tabell 4.3) och sedan i samband med Europaparlamentsvalen (tabell 4.4). I tabell 4.5 redovisas för fullständighetens skull även motsvarande information från Valumätningarna

Tabell 4.3 Ovägd partifördelning i Valu jämförd med valresultaten vid riksdagsvalen 1991-2006 (procent)

	V	S	MP	C	FP	KD	M	NYD	SD	Övr	Snitt avvik	Max avvik
Valu ovägt 1991	6,2	35,8	3,9	7,0	9,8	6,4	24,0	6,1	-	0,8		
Valresultat 1991	4,5	37,7	3,4	8,5	9,1	7,2	21,9	6,7	-	1,0		
avvikelse	+1,7	-1,9	+0,5	-1,5	+0,7	-0,8	+2,1	-0,6	-	-0,2	1,1	+2,1 (M)
Valu ovägt 1994	7,1	42,1	6,0	6,3	8,4	4,3	24,0	1,1	-	0,7		
Valresultat 1994	6,2	45,2	5,0	7,7	7,2	4,1	22,4	1,2	-	1,0		
avvikelse	+0,9	-3,1	+1,0	-1,4	+1,2	+0,2	+1,6	-0,1	-	-0,3	1,1	-3,1 (S)
Valu ovägt 1998	13,8	32,0	5,4	4,6	6,3	11,2	24,6	-	-	2,1		
Valresultat 1998	12,0	36,4	4,5	5,1	4,7	11,8	22,9	-	-	2,6		
avvikelse	+1,8	-4,4	+0,9	-0,5	+1,6	-0,6	+1,7	-	-	-0,5	1,5	-4,4 (S)
Valu ovägt 2002	11,1	38,2	6,0	6,4	14,6	7,9	13,3	-	-	2,5		
Valresultat 2002	8,4	39,9	4,6	6,2	13,4	9,1	15,3	-	-	3,1		
avvikelse	+2,7	-1,7	+1,4	+0,2	+1,2	-1,2	-2,0	-	-	-0,6	1,4	+2,7 (V)
Valu ovägt 2006	7,2	30,8	6,9	8,5	8,3	6,7	26,8	-	1,9	2,9		
Valresultat 2006	5,9	35,0	5,2	7,9	7,5	6,6	26,2	-	2,9	2,8		
avvikelse	+1,3	-4,2	+1,7	+0,6	+0,8	+0,1	+0,6	-	-1,0	+0,1	1,2	-4,2 (S)

Kommentar: Andelen Valudeltagare som ej besvarade partivalsfrågan var 4 procent 1991, 2 procent 1994, 3 procent 1998 och 2 procent både 2002 och 2006. Den genomsnittliga absoluta avvikelserna mellan ovägda valuandelar och valresultaten har beräknats för åtta partier plus gruppen övriga 1991, 1994 och 2006. I valen 1998 och 2002 var antalet partier sju plus gruppen övriga.

vid folkomröstningarna om EU-medlemskapet 1994 och Euron 2003. Valstudierna vid folkomröstningarna är de klart minst träffsäkra som Sveriges Television genomfört. En analys av bakgrund och orsaker till de relativt dåliga folkomröstningsmätningarna återfinns i kapitel 3. Här koncentrerar vi oss på Valumätningarna av väljarnas partival. Kontrollen av hur träffsäkra partivalmätningarna är i oviktad form är central därför att den säger någonting om hur användbara Valustudierna är i rådataform utan olika vägningar. I valvakorna och i eftervalsdebatten har Valudata oftast använts oviktat när det gäller olika typer av analyser utöver de raka prognoserna.

Tabell 4.4 Ovägt partifördelning i Valu jämförd med valresultaten vid Europaparlamentsvalen 1995, 1999 och 2004 (procent)

Parti- val	ovägt resultat i			ovägt resultat i			ovägt resultat i		
	Valu 1995	officiellt valresul- tat 1995	diff.	Valu 1999	officiellt valresul- tat 1999	diff.	Valu 2004	officiellt valresul- tat 2004	diff.
V	14,3	12,9	+1,4	17,2	15,8	+1,4	16,4	12,8	+3,6
S	26,1	28,1	-2,0	23,9	26,0	-2,1	22,9	24,6	-1,7
MP	17,7	17,2	+0,5	10,1	9,5	+0,6	7,3	5,9	+1,4
C	5,4	7,2	-1,8	5,1	6,0	-0,9	6,2	6,3	-0,1
FP	6,5	4,8	+1,7	15,2	13,9	+1,3	11,0	9,9	+1,1
KD	3,3	3,9	-0,6	7,6	7,6	±0,0	5,6	5,7	-0,1
M	23,9	23,2	+0,7	20,4	20,7	-0,3	14,1	18,2	-4,1
JL	-	-	-	-	-	-	14,8	14,5	+0,3
Övr	2,8	2,7	+0,1	0,5	0,5	±0,0	1,7	2,1	-0,4
summa procent	100,0	100,0		100,0	100,0		100,0	100,0	
andel uppgift saknas	2			1			2		
genomsnittlig avvikelse			1,1			0,8			1,4
max avvikelse (diff)			-2,0 (S)			-2,1 (S)			-4,1 (M)

Tabell 4.5 Ovägt röstfördelning i Valu jämförd med resultatet i folkomröstningen om EU-medlemskap 1994 och Euron 2003 (procent)

	ovägt resultat i Valu vid folk- omröstningen		officiellt resultat i folkomröst- ningen		avvikelse	
	1994	2003	1994	2003	1994	2003
ja	57,1	46,2	52,3	42,0	+4,8	+4,2
nej	41,7	51,8	46,8	55,9	-5,1	-4,1
blankt	1,2	2,0	0,9	2,1	+0,3	-0,1
summa procent	100,0	100,0	100,0	100,0		
andel uppgift saknas	2	1				
genomsnittlig avvikelse					3,4	2,8
max avvikelse					-5,1 (nej)	+4,2 (ja)

Vi kan börja med att konstatera att svarsbortfall inte är något problem när det gäller partivalsfrågan. Andelen personer som inte uppgivit vilket parti de röstat på har genomgående varit låg i Valustudierna, mellan 1-4 procent. Om vi sedan jämför de råa Valusiffrorna med det verkliga valresultatet blir träffsäkerheten hyfsat god. Träffsäkerheten har enkelt mätts som den genomsnittliga procentavvikelsen per parti mellan Valu-utfallen och valresultaten. Resultaten visar att snittavvikelsen har varierat mellan som bäst 0,8 i Europaparlamentsvalet 1999 till som sämst 1,5 i riksdagsvalet 1998.

Valus ovägda felvisning har alltså genom åren hållit sig kring 1 procentenhet per parti. En acceptabel men inte särskilt märkvärdig precision. Motsvarande värden för genomsnittsavvikelsen per parti brukar t ex hålla sig kring 0,7 procent i både SOM-studierna och i Valundersökningarna i samband med riksdagsval. När det gäller Europaparlamentsvalen har Valundersökningarna uppvisat något större avvikelser per parti, kring 1 procentenhet i genomsnitt, dvs ungefär samma precisionsnivå som Valustudierna har uppnått vid EU-parlamentsvalen.

När man funderar över vilka faktorer som kan ligga bakom felvisningarna i Valus partisiffror är det användbart att studera utfallen för de olika partierna. Det visar sig då att det finns vissa

genomgående tendenser. Socialdemokraternas valresultat har t ex underskattats i varje Valu, som mest i riksdagsvalet 1998 med hela -4,4 procentenheter. Även Centerpartiets röstandelar underskattas ofta i Valu; störst avvikelse noterades i Europaparlamentsvalet 1995 med -1,8 procentenheter. De partier som tenderar att få för höga siffror i Valus ovägda resultat är tre – Folkpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Moderaternas valresultat har överskattats i fem Valu och underskattats i tre, de som gjordes vid Europaparlamentsvalen 1999 och 2004 och i riksdagsvalet 2002. Underskattning av moderaterna i EUP-valet 2004 var på hela -4,1 procentenheter. Folkpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har fått något för höga råsiffror i alla Valustudier. I genomsnitt har Valu överskattat valresultatet med cirka två procentenheter för V och med omkring en procentenhet vardera för FP och MP.

Systematiken i felvisningarna antyder att ett fåtal iakttagbara faktorer kan ligga bakom. Underskattningen av Centerpartiet kan exempelvis till en del förklaras av att Valus urval av valdistrikt och förtida röstlokaler leder till en viss underrepresentation av röstande på landsbygden. En underrepresentation som dock minskat i de senaste studierna. Underrepresentationen av äldre väljare i Valu kan också vara en faktor bakom de låga C-siffrorna. Centerpartiet har sitt starkaste röststöd bland äldre väljare. Den systematiska underskattningen av Socialdemokraterna har förmodligen också att göra med att äldre väljare är underrepresenterade i Valu. Även Socialdemokraterna har i de studerade valen haft sitt starkaste stöd bland äldre väljare. Dessutom är naturligtvis underrepresentationen av arbetare i Valustudierna en viktig faktor. Klassröstningen har minskat i Sverige, men arbetare är fortfarande Socialdemokraternas klart starkaste stödgrupp i väljarkåren.

De tre partier (FP, V, MP) vars valresultat brukar överskattas i Valus ovägda siffror har alla det gemensamt att det ofta under senare år haft sitt starkaste röststöd bland unga väljare och ett svagare stöd bland äldre. Unga väljare tenderar att vara överrepresenterade i Valu-studierna medan äldre är underrepresenterade. Ett av partierna (FP) har också ett relativt sett starkt röststöd

i tjänstemannagrupper, och tjänstemän liksom yngre väljare tenderar att vara överrepresenterade i Valu.

Vi talar inte om några dramatiska effekter eller om några stora felvisningar, men de sociala skevheter i sammansättningen av Valu-deltagarna har fått vissa konsekvenser. Underrepresentationen av äldre och arbetare och överrepresentationen av yngre och tjänstemän leder till att Socialdemokraterna och Centerpartiet underskattas något medan Folkpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet överskattas.

Tabell 4.6 Träffsäkerheten hos nordiska valdagsundersökningar 1991 – 2006

	Valår	Genomsnittlig procentavvikelse från det rätta valresultatet	Datainsamlingsmetod
Norge MMI/NRK	1997	0,35	Telefon
Danmark Gallup/TV1	1994	0,37	Telefon
Danmark Megafon/TV2	2005	0,39	Telefon
Norge MMI/NRK	2001	0,47	Telefon
Sverige Valu/SVT	2006	0,50	Enkät utanför vallokal
Danmark Gallup/TV1	1998	0,55	Telefon
Sverige Sifo/TV4	1994	0,60	Telefon
Sverige Demoskop/TV4	1998	0,60	Telefon
Sverige Valu/SVT	1999	0,61	Enkät utanför vallokal
Sverige Valu/SVT	1994	0,61	Enkät utanför vallokal
Sverige Valu/SVT	1995	0,63	Enkät utanför vallokal
Norge Feedback/TV2	1993	0,63	Telefon
Danmark Gallup/TV 1	2001	0,73	Telefon
Danmark AIM/TV2	1998	0,76	Telefon
Sverige Valu/SVT	2002	0,78	Enkät utanför vallokal
Norge Gallup/TV2	2001	0,80	Telefon
Norge Gallup/TV2	1997	0,88	Telefon
Sverige Valu/SVT	1998	0,88	Enkät utanför vallokal
Norge MMI/NRK	1993	0,89	Enkät utanför vallokal
Sverige Demoskop/TV4	2006	0,91	Telefon
Sverige Valu/SVT	2004	0,93	Enkät utanför vallokal
Norge Gallup/TV2	2005	1,03	Telefon
Sverige Valu/SVT	1991	1,11	Enkät utanför vallokal
Sverige Demoskop/TV4	2002	1,13	Telefon
Norge MMI/NRK	2005	1,18	Telefon
Sverige Gfk/TV4	1991	1,24	Enkät utanför vallokal

Kommentar: Resultaten gäller prognoser i samband med parlamentsval. Snittfelelen har beräknats som den genomsnittliga avvikelsen per parti jämfört med det faktiska valresultatet. Antalet partier, inklusive en grupp övriga partier, som ingått i beräkningarna har varierat mellan 8 och 11.

Moderaterna överskattades också i flera av de tidiga Valustudierna, men har underskattats 1999, 2002 och 2004, men inte 2006. En av orsakerna kan vara att tyngdpunkten i Valu:s urval av valdistrikt i några val var något mindre storstadstungt (där M är starkt) och något tyngre på landsbygden och i Norrland (där M är svagt). En annan möjlig orsak är att Moderaterna i några av de senaste valen – dock inte 2006 – gjort klart sämre ifrån sig bland unga väljare än under 1990-talet; och unga väljare är som framgått alltid något överrepresenterade i Valu.

Men det förtjänar ånyo att betonas att vi överlag talar om förhållandevis små partiavvikelser, i genomsnitt endast 1,24 procentenheter över alla partier vid riksdagsvalen. Och den felvisningen sjunker sedan ytterligare till i genomsnitt 0,78 när siffrorna slutvägs för prognosen. Att ett medelfel på 0,78 procentenheter är ett minst sagt hyfsat resultat framgår väl av sammanställningen i tabell 4.6 där vi jämför träffsäkerheten hos nordiska valdagsundersökningar under perioden 1991 – 2006. Alla prognoserna har på olika sätt vägts.

Bästa mätningen hittills har gjorts av norska NRK i samarbete med opinionsmätninginstitutet MMI vid valet 1997. Studien gjordes som en telefonundersökning och snittfelet per parti blev låga 0,35. Sämsta prognosen har åstadkommit av svenska TV4 och institutet Gfk vid valet 1991. Medelfelet blev 1,24. SVTs Valuprognoser har som bäst uppvisat en genomsnittlig partiavvikelse på 0,50. Det var i senaste valet 2006.

Personkryss

Personröstning, liksom partival, är också ett beteende som kan jämföras mellan Valu och verkligheten. Och då kan överrepresentationen av tjänstemän och yngre väljare i Valu vara en av förklaringarna till att Valustudierna hittills uppvisat något för höga siffror för andelen personer som personröstat. Skillnaderna är inte stora, men tjänstemän och yngre väljare personkryssar något flitigare än arbetare och äldre väljare. Internbortfall på frågan om personröstning är inte något större problem i Valumätningarna. Andelen svarspersoner som hoppat över att besvara frågan om personröstning i Valu har varit mellan 5 till 7 procent vid riksdagsvalen 1998, 2002 och 2006, och var endast 2 procent

vid Europaparlamentsvalen 1995 respektive 1999 och 3 procent 2004.

Någon annan faktor måste vara huvudorsaken till att andelen personröstare tenderar att överskattats i Valu:s rådata. Överskattningen har varit 5, 9, 2, 9, 5 respektive 9 procentenheter i studierna 1995, 1998, 1999, 2002, 2004 och 2006.³ Någon motsvarande överrepresentation återfinns inte i Vlundersökningarna eller i SOM-studierna. En enkel förklaring till att andelen personröstare överskattas något i Valu skulle kunna vara att det är lättare att fortsätta och kryssa i Valu-rutor utanför vallokalen om man redan kryssat i en ruta inne i vallokalen. Personkryssare är mer komfortabla med att använda penna – såväl inne i vallokalen som utanför – därför blir de något överrepresenterade i Valu.

Misstro och ideologi

Resultaten i tabellerna 4.7 och 4.8 visar hur Valu har fungerat när det gäller mätningen av två centrala politiska attitydvariabler – väljarnas grad av förtroende för politiker och väljarnas placering på den ideologiska vänster-högerdimensionen. Andelen personer som hoppar över förtroendefrågan eller ideologifrågan utan att kryssa för något svarsalternativ är liten, endast mellan 2-7 procent. Här är det egentligen inte korrekt och tala om intermbortfall, eftersom det är helt naturligt att undvika att besvara frågorna om man inte har någon åsikt när det gäller politikerförtroende eller någon uppfattning om var man står på vänsterhögerskalan. Frågorna omfattar inte några explicita vet interalternativ, alltså kan svarspersoner utan åsikter inte göra annat än att inte besvara dem.

---

³ I valvakan 2004 var *prognosen* för andelen personkryss i EUP-valet 59 procent, vilket var mitt i prick. Rådata visade på 64 procent personkryss. År 2006 visade prognosen på 23 procent personkryss, 1 procentenhet mer än verklighetens 22 procent. Rådata pekade på 31 procent personröstande.

Tabell 4.7 Politikerförtroende (procent)

fråga: ”Allmänt sett, hur stort förtroende har Du för svenska politiker?”

Politikerförtroende	Riksdagsval					Folkom- röstning	EU-parlamentsval		
	1991	1994	1998	2002	2006	2003	1995	1999	2004
mycket stort	5	4	3	5	4	6	4	3	4
ganska stort	40	42	38	49	50	49	41	40	45
ganska litet	42	42	44	37	37	34	41	43	39
mycket litet	13	12	15	9	9	11	14	14	12
summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100
andel uppgift saknas	4	5	2	2	1	2	2	3	2

Kommentar: Resultaten bygger på Valumätningar respektive valår. Förtroende-frågan fanns inte med i Valu-studien vid folkomröstningen 1994. Resultaten för folkomröstningsstudien 2003 är vägda för EU-rösten.

Någon sann verklighet finns heller inte att jämföra resultaten emot. Förtroende och vänster-högerposition är attityder i människors huvuden, inte beteenden som kan registreras externt. Vad som emellertid kan göras är att jämföra Valuresultaten med motsvarande resultat från Valundersökningarna och SOM-studierna. I Valundersökningarna och i SOM-studierna har förtroendefrågan ställts på samma sätt som i Valu. I SOM-studierna ingår dessutom Valus vänster-högerfråga i exakt likalydande form.

Resultaten är mycket uppmuntrande, speciellt när det gäller mätningen av väljarnas ideologiska vänster-högerposition. Utfallen i Valu med en högerövertikt i riksdagsvalen 1991 och 2006 och en vänsterövertikt vid valen 1994, 1998 och 2002 återfinns också i SOM-studierna. Skillnaderna är också mycket små om vi ser på andelen röstande som placerar sig till vänster respektive till höger i de båda undersökningarna, som mest 3-4 procentenheter. I allt väsentligt har alltså Valu och SOM kommit fram till samma resultat när undersökningarna har genomförts ungefär samtidigt i samband med riksdagsvalen. Större delen av SOM-enkäterna besvaras under oktober månad efter valen.

Tabell 4.8 Ideologisk vänster-högerposition (procent)

fråga: ”Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle Du placera in Dig själv?”

ideologisk position	Riksdagsval					Folkom-röstning		Europa-parlamentsval		
	1991	1994	1998	2002	2006	1994	2003	1995	1999	2004
klart till vänster	14	16	17	19	17	13	14	17	16	19
något till vänster	20	24	24	25	20	25	24	26	25	24
varken eller	26	26	21	22	22	29	32	22	21	23
något till höger	25	21	25	22	25	22	22	23	24	23
klart till höger	15	13	14	12	16	11	8	12	14	11
summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
andel uppgift saknas	4	5	2	2	3	1	1	2	3	2

Kommentar: Resultaten bygger på Valumätningar respektive valår. Resultaten för folkomröstningsstudierna 1994 och 2003 är vägda för EU- respektive Euro-rösten.

Överensstämmelsen mellan Valus och Valundersökningens respektive SOMs resultat när det gäller politikerförtroendet är också någorlunda bra, men inte lika bra. Det finns en systematisk skillnad för alla undersökningstillfällen, med undantag för studierna i samband med Europaparlamentsvalet 1999 och riksdagsvalet 2006, som innebär att graden av politikermissstro är genomsnittligt 6 procentenheter *lägre* i Valu än i Valundersökningarna vid riksdagsvalen (andel mycket eller ganska litet förtroende sammanslaget). När förtroendefrågan mättes i SOM 1998, 2002 och 2006 blev resultaten också en högre andel misstroende väljare än i Valu, vilket innebär att andelen röstande med politikermissstro tenderar att bli något högre i Valundersökningarna och i SOM än i Valu.

En mycket enkel men rimlig förklaring till att denna skillnad uppstår kan vara att det är lättare att uttrycka politikermissstro någon eller några veckor efter valdagen, som är fallet när det gäller Val- och SOM-undersökningarna, än på själva valdagen utanför vallokalen när man just har röstat, som är fallet i Valu. Skillnaden i andelen väljare som uttrycker politikermissstro i Valu respektive i Val- och SOM-undersökningarna skall alltså inte tolkas som om något resultat är mest riktigt. Med stor sannolik-

het är båda uppsättningarna resultat riktiga vid respektive mätillfälle. Vi vet från andra studier att graden av förtroende för partier och politiker tenderar att var högre valår än under mellanvalsperioderna. Det är mycket troligt att väljarnas förtroende för politiker är högre på själva valdagen än någon eller några veckor senare när eftervalsdebatten pågår och eftertankens kranke blekhet satt in.

Fullt acceptabel precision

Sammanfattningen kan göras mycket enkel. Precisionen i Valus mätningar av politiska attityder och beteenden är fullt acceptabel och i flera fall överraskande bra. När det gäller sociala bakgrundsförhållanden har Valu vissa problem. Svartsbortfallen är ibland något höga och det finns en systematisk underrepresentation av äldre väljare och arbetare och en systematisk överrepresentation av yngre väljare och tjänstemän. En konsekvens av denna skevhet är att Socialdemokraterna och Centerpartiet tenderar att bli något underrepresenterade i Valus ovägda rådata medan Folkpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet tenderar att vara något överrepresenterade. Vi talar dock inte om några dramatiska felvisningar, i genomsnitt är det fråga om 1-2 procentenheters avvikelser från valresultaten. Det är något vi kan leva med i oviktade råsiffror, speciellt som vi kan ta hänsyn till det i slutsatser och analyser.

Kapitel 5

Väljarbeteende enligt Valu

*A*nno dazumal, i de gamla valvakorna innan vi hade tillgång till vallokalsundersökningar, visste vi i stort sett inte mer än hur rösterna fördelade sig geografiskt. Vi kunde visa och spekulera kring hur valvinden blåste i Norrland, i storstäderna eller i områden drabbade av stor arbetslöshet. Analystekniken var en förenklad variant av ekologisk valanalys. I brist på bättre ägnade vi mycket tid och tankemöda åt annat än väljarnas beteende, t ex åt de oräknade söndagspoströsterna som kunde förändra valutgången med någon eller några tiondelar.

Faktorer som verkligen spelade en roll för väljarnas röstande och för hur valen gick talade vi om mer principiellt och teoretiskt, men ofta i tomme eftersom vi inte hade någon aktuell information. På valkvällen visste vi inte hur olika sociala grupper röstat, hur partibytarströmmarna gått, vilken roll partiledarna spelat eller vilka som varit de viktiga valfrågorna för väljarna. Vi famlade naturligtvis inte i ett totalt mörker. Opinionsinstitutens mätningar före valen fanns att tillgå och kunskap om väljarnas beteende i tidigare val var användbar. Många mönster i väljarnas beteende går igen i val efter val. Men det är ingen tvekan om att introduktionen av Valustudierna innebar en smärre revolution för oss som hade i uppdrag att kommentera hur och varför valen gick som de gick.. Bara att kunna veta och kunna berätta sådana enkla saker som hur män och kvinnor, unga och gamla, arbetare och företagare röstat och eventuellt förändrat sitt partival, och

vilka frågor de pekade ut som viktiga, är en radikal förbättring. Konkretionen i kommentarerna ökar samtidigt som utrymmet för önsketänkande och spekulationer minskar. Partiernas representanter och andra kan inte lika okontrollerat tolka väljarnas utslag och därigenom förgylla valframgångar eller bortförklara förluster. Valusiffrorna sätter vissa bestämda ramar och begränsar därmed möjligheterna att torgföra på olika sätt propagandistiska eller godtyckliga uppfattningar om valresultaten.

I det följande skall vi presentera lite resultat från Valustudierna som illustrerar hur användbara de är både när det gäller att analysera svenskt väljarbeteende och att ge underlag för valkommentarer. Vi koncentrerar oss på fem centrala fenomen – rörligheten i valmanskåren, sambandet mellan social gruppstillhörighet och partival, åsiktsröstning, viktiga sakfrågor för väljarna samt parti-ledarnas betydelse. Resultaten hämtas från alla Valustudierna, men med en tonvikt på riksdagsvalen. I flera fall kommer tidsserier som täcker hela perioden sedan 1991 att redovisas.

Rörlighet

Den ökade rörligheten i valmanskåren är en av de mest betydelsefulla förändringarna som har inträffat bland svenska väljare. Valundersökningarnas mätserie som går tillbaka till 1950-talet visar på en långsiktig tendens till en klart ökande rörlighet när det t ex gäller partibyten mellan valen; en tendens som accelererat under 1990-talet. Parat med denna utveckling finns en tendens till att valrörelsernas betydelse vuxit, manifesterat bland annat genom att allt fler väljare skjuter upp sitt partivalsbeslut till valsparter. På 1950- och 1960-talen bytte max cirka 10-15 procent av röstande väljare parti och de allra flesta (75-80 procent) hade bestämt sitt partival långt innan valrörelserna drog igång. Idag är bilden helt annorlunda. Valresultaten i tabellerna 5.1 och 5.2 och i figur 5.1 visar - precis som valundersökningarna - på mycket mer rörliga och tvekanfulla väljare idag.

Tabell 5.1 Tidpunkt för partivalsbeslut i riksdags- och Europa parlamentsvalen 1991-2006 (procent)

fråga: "När bestämde Du Dig för vilket parti Du skulle rösta på i årets riksdagsval/i EU-parlamentsvalet?"

Tidpunkt	Riksdagsval					Europaparlamentsval		
	1991	1994	1998	2002	2006	1995	1999	2004
idag	11	12	12	12	13	19	18	20
under senaste veckan	16	16	20	20	21	24	24	25
tidigare under valrörelsen	18	16	18	20	21	16	18	18
visste sedan länge hur jag skulle rösta	55	55	50	48	45	41	40	37
summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100
andel uppgift saknas	4	1	2	2	2	2	1	2

Tabell 5.2 Tidpunkt för röstningsbeslut i folkomröstningarna 1994 och 2003 (procent)

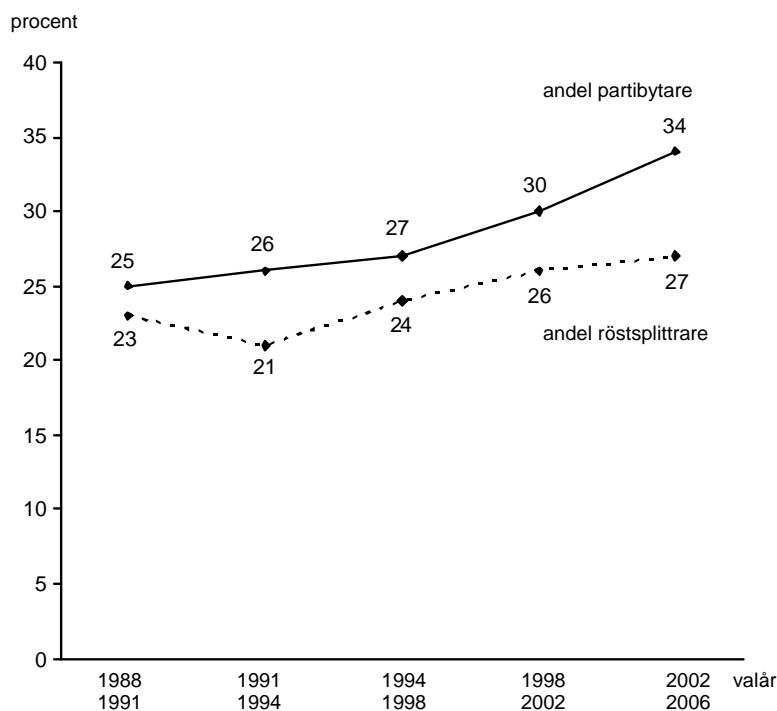
fråga: "När bestämde Du Dig för hur Du skulle rösta i folkomröstningen?"

tidpunkt	Folkomröstning 1994	Folkomröstning 2003
idag	10	8
under senaste veckan	21	13
tidigare under folkomröstningskampanjen (efter riksdagsvalet den 18 september/sedan 1 augusti)	13	15
tidigare under 1994/2003	20	21
visste sedan länge hur jag skulle rösta	36	43
summa procent	100	100
andel uppgift saknas	1	1

Andelen röstande som uppger att de bestämt sitt partival sedan länge har sjunkit ned till strax under 50 procent i riksdagsvalen och till max 40 procent i Europaparlamentsvalen. Det är främst unga väljare som tenderar att fatta sitt röstningsbeslut sent. Pensionärer vet oftare sedan länge hur de skall rösta. Men andelen som beslutar sig sent ökar även bland de äldsta väljarna. Skillnaden mellan män och kvinnor är liten, men andelen kvinnor som

bestämmer sig sent är något högre än bland män. Nya och mindre partier tenderar att ha en större andel av sina väljare som bestämmer sig sent (NYD, MP, KD, FP, JL). De lever farligt under valrörelserna, mellan hopp och förtvivlan. Valspurten kan avgöra om det blir succé eller fiasko.

Figur 5.1 Andel partibytare respektive röstsplitrare i valen 1991 – 2006 (procent)

Kommentar: Röstsplitrare har röstat på olika partier i riksdags- respektive kommunalvalen.

Men för nya partier som Junilistan kan naturligtvis den ökade andelen senbeslutande väljare också vara ett gyllene tillfälle. Hela 61 procent av Junilistas väljare 2004 uppgav att de bestämde sitt paritval först sista veckan eller under valdagen. Den största

sensationen i svensk valhistoria inträffade under en snabb tre till fyra dagars slutspurt.

Sverigedemokraterna som ett nytt mindre parti 2006 visade sig dock *inte* ha en stor andel väljare som bestämde sig sent (endast 34 procent). Framgången för SD 2006 var inte ett spurtfenomen.

Den nya väljarrörligheten mätt som andel partibytare eller som andel röstsplitrare syns också tydligt i Valumaterialet. Cirka 25-34 procent av väljarna i Valu anger att de röstat på ett annat parti än vid föregående riksdagsval. Och trenden är uppåtgående. Partibyten blir allt vanligare. Partitrohet är fortfarande majoritetsbeteendet, men inte lika självklart som tidigare.

Andelen personer som anger att de röstat på olika partier i riksdags- respektive kommunvalen är något lägre, mellan 21-27 procent. När systemet med gemensam valdag infördes i Sverige vid valet 1970 var det endast 6 procent av väljarna som på detta sätt delade sina röster. Röstsplittringen har ökat markant bland svenska väljare. En tolkning kan vara att väljarna medvetet börjat tillvarata chansen att sända skilda signaler, som den gemensamma valdagen möjliggör.

Valuresultaten ger också besked om vart de rörliga partiväljarna går – från vilka partier bytena sker och till vilka partier bytarna går. Resultaten i tabell 5.3 sammanfattar hur väljarströmmarna mellan partierna såg ut vid riksdagsvalet 2006. Analysen bygger på väljarnas uppgifter om hur de röstade i de båda riksdagsvalen 2002 respektive 2006. Vi kan studera partiernas vinster och förluster till varandra och hur partierna lyckades bland förstagångsväljarna (ej röstberättigade 2002) respektive bland icke-röstare i förra valet (ej röstande 2002). Det bör kanske påminnas om att en viktig information som vi inte kan få fram via Valu är hur mycket de olika partierna förlorar till soffan, dvs till icke-röstning. Personer som inte röstar ingår ju inte i vallokalsundersökningar, därför kan vi inte studera partiernas olika tapp till soffan med hjälp av Valudata.

Väljarströmmarna mellan valen 2002 och 2006 visar mycket tydligt varför Socialdemokraterna förlorade regeringsmakten. Partiet tappade hela 8 procent av sina väljare från valet 2002 till Moderaterna i valet 2006, den största direktöverströmning från S till M vi någonsin sett i Sverige. De *nya* Moderaterna vann också

många väljare från alla andra partier, främst dock från Allians-syskonen. En mycket stor del av de moderater som gick till Folkpartiet 2002 återvände nu ”hem”. Hela 29 procent av FP-väljare 2002 bytte till M 2006. Även Kristdemokraterna förlorade en stor andel väljare till de nya Moderaterna. Moderaterna gick in mot mitten och blev mindre nyliberala i sin framtoning, men samtidigt mer socialkonservativa, vilket drog väljare från Kristdemokraterna. Enligt Valu:s siffror rekryterade Sverigedemokraterna, relativt sett, sina nyvunna väljare främst bland tidigare blankröstare och icke-röstare. De procentuella röstvinsterna bland riksdagspartiernas väljare var mindre.

Tabell 5.3 Partibyten mellan riksdagsvalen 2002 och 2006 (procent)

Parti riksdagsvalet 2002	parti i riksdagsvalet 2006									summa procent	antal personer
	V	S	MP	C	FP	KD	M	SD	ÖVR		
V	53	17	12	2	1	1	4	1	9	100	959
S	4	73	4	3	3	2	8	1	2	100	3 878
MP	8	10	56	9	4	2	5	1	5	100	631
C	1	7	2	65	4	5	13	1	2	100	625
FP	1	5	2	14	42	5	29	1	1	100	1 246
KD	0	4	2	7	6	58	20	2	1	100	706
M	0	2	0	4	5	5	82	1	1	100	2 202
Övriga	3	14	3	3	4	6	17	31	19	100	156
Blankt	5	24	11	8	6	4	28	7	7	100	227
Ej röstande 2002	8	32	8	5	7	4	25	4	7	100	354
Ej röstberättigade 2006	10	28	11	7	8	3	26	2	5	100	692

Kommentar: Resultaten kommer från Valu 2006. Uppgifterna om partival 2002 bygger på en minnesfråga: ”Vilket parti röstade Du på i riksdagsvalet 2002?” Andel uppgift saknas var 2 procent. Partivalet 2006 fastställdes med hjälp av följande fråga: ”Vilket parti har Du röstat på idag i riksdagsvalet?”

Det riksdagsparti som procentmässigt tappade mest till Sverigedemokraterna var Kristdemokraterna; 2 procent bland KD-väljare 2002 gick till SD 2006. Motsvarande förlust var cirka 1 procent för de övriga riksdagspartierna. Alltså inga stora skillnader. Valu:s resultat antyder att Sverigedemokraterna 2006 i relativa termer vann ungefär lika mycket från alla riksdagspartierna. I SCB:s och Statsvetenskapliga institutionens i Göteborg Valun-

dersökningen 2006 var det i första hand V/S/MP-blocket som förlorade väljare till Sverigedemokraterna.¹

Social tillhörighet

När det gäller att analysera varför svenska väljare röstar som de gör är yrkestillhörigheten fortfarande en av de viktigaste faktorerna. Klassröstningen har visserligen minskat men den existerar alltfört och nivån har minskat obetydligt under senare år.

Tabell 5.4 Hur röstar fackmedlemmar respektive företagare? (procent)

fack- medlemskap	parti i riksdagsvalen										summa procent
	V	S	MP	C	FP	KD	M	NYD	SD	ÖVR	
LO-medlem											
1991	9	56	2	6	5	4	9	7	-	2	100
1994	10	66	4	4	3	2	9	1	-	1	100
1998	21	53	4	4	2	7	8	-	-	2	100
2002	14	59	4	4	6	6	4	-	-	3	100
2006	11	54	5	5	4	4	11	-	3	3	100
TCO-medlem											
1991	7	32	3	7	11	7	26	6	-	1	100
1994	7	43	7	6	10	4	22	0	-	1	100
1998	14	33	6	5	7	12	22	-	-	1	100
2002	12	39	6	7	17	8	10	-	-	1	100
2006	8	31	6	10	11	7	24	-	1	2	100
SACO-medlem											
1991	6	14	8	5	24	6	33	4	-	0	100
1994	9	25	8	4	18	5	30	1	-	0	100
1998	13	20	7	4	12	12	30	-	-	1	100
2002	12	26	11	5	23	7	15	-	-	1	100
2006	7	19	11	12	13	7	27	-	1	3	100
Företagare											
1991	2	15	4	5	11	7	44	11	-	1	100
1994	5	18	5	5	11	5	50	1	-	0	100
1998	6	14	5	6	7	15	45	-	-	2	100
2002	6	21	5	13	17	10	25	-	-	3	100
2006	3	14	6	10	8	8	46	-	2	3	100

Kommentar: Frågan om fackmedlemskap löd: "Är Du medlem i någon fackförening?" med svarsalternativen: "Ja, LO-förbund; Ja, TCO-förbund; Ja, SACO-förbund; Nej."

¹ Se Henrik Oscarsson och Sören Holmberg *Regeringsskifte. Väljarna och valet 2006*. Stockholm: Norstedt Juridik 2008.

Valuresultaten i tabell 5.4 understryker slutsatsen att klassröstningen fortfarande är betydande i Sverige och att den inte minskat mycket under det senaste decenniet. Analysen visar hur medlemmar i olika fackliga organisationer röstat men också vilka partier företagare har stött.

Kontrasten mellan hur LO-medlemmar och företagare röstar illustrerar mycket påtagligt den svenska klassröstningen. En mycket klar majoritet av LOs medlemmar röstar på Socialdemokraterna eller Vänsterpartiet (74 procent 1998, 73 procent 2002, 65 procent 2006) medan en lika stor majoritet bland företagare röstar borgerligt (73 procent 1998, 65 procent 2002, 72 procent 2006). Företagare är en av Moderaternas allra starkaste väljargrupper; cirka hälften av Sveriges företagare brukar rösta på Moderaterna, dock inte 2002 då endast 25 procent av företagarerna stödde Moderaterna. LO-medlemmar har på ett liknande sätt varit bland Socialdemokratiens mest trogna väljare. Och det gällde fortfarande i valet 2006, men Vänsterpartiet har ibland utmanat Socialdemokraterna bland LOs medlemmar. Enligt Valu röstade

Tabell 5.5 Partival i riksdagsvalen bland väljare verksamma i offentlig respektive privat sektor (procent)

fråga: "Arbetar/arbetade Du i statlig, kommunal eller privat tjänst?"

sektor	parti i riksdagsvalen										summa procent
	V	S	MP	C	FP	KD	M	NYD	SD	ÖVR	
offentlig											
1991	7	34	5	7	12	7	20	6	-	2	100
1994	9	47	7	6	8	4	18	1	-	0	100
1998	18	35	6	4	7	11	17	-	-	2	100
2002	14	40	7	6	14	8	9	-	-	2	100
2006	9	34	8	9	8	8	19	-	2	3	100
privat											
1991	5	31	3	6	9	5	32	8	-	1	100
1994	6	41	5	5	9	3	30	1	-	0	100
1998	11	61	4	4	6	11	31	-	-	2	100
2002	8	36	5	6	16	9	17	-	-	3	100
2006	6	27	6	8	8	6	34	-	2	3	100

Kommentar: Antal svarspersoner som uppgivit att de "aldrig yrkesarbetat" var 1991 fyra procent, 1994 sju procent, 1998 sju procent, 2002 fyra procent och 2006 fyra procent. Andel uppgift saknas var elva procent 1991, tretton procent 1994, sju procent 1998, sju procent 2002 och sex procent 2006.

hela 21 procent av medlemmarna i LO på Vänsterpartiet 1998 – en rekordhög andel, men 2002 sjönk den andelen till 14 procent och 2006 till 11 procent.

Folkpartiets förhållandevis starka stöd bland SACO-medlemmar är värt att notera (23 procent 2002 och 13 procent 2006). Man kan kalla Folkpartiet för docentpartiet. Och man kan fortfarande kalla Folkpartiet för partiernas Hallsberg – en väntsal för partibytare. Folkpartiet brukar ha en mycket rörlig väljarkår och både tappa och vinna relativt många väljare i valen. Och så också 2006 även om det då blev mest tapp. Över hälften av FP:s väljare från 2002 lämnade partiet 2006 (se tabell 5.3).

Att dela in människor i sociala grupper och klasser härstammar från 1800-tals sociologi och från marxistisk teoribildning. *Public Choice*-skolan är en mer modern företeelse men även den delar in människor i olika grupper. Men indelningar i olika sociala klasser är inte det centrala. Det viktiga är istället vilken sektor människor verkar i – den offentliga eller den privata. När det gäller röstning är teorin att sektorstillhörighet, inte klasstillhörighet, påverkar väljarnas partival. Offentligtanställda röstar socialistiskt för att rädda sina jobb medan verksamma i privat sektor röstar borgerligt för att få ned skatterna och minska den offentliga sektorn. Empiriska data har hittills inte givit något starkare stöd åt en hypotes av detta slag. Offentligt respektive privat verksamma väljare röstar än så länge inte speciellt olika. Röstningsskillnader efter klasslinjer är fortfarande klart större än röstningsskillnader efter sektorstillhörighet.

Resultaten i tabell 5.5 visar dock att det ligger någonting i hypotesen om sektorsröstning. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tenderar att få ett något starkare stöd bland offentligtanställda medan det är tvärtom för framförallt Moderaterna som har ett klart starkare röststöd bland väljare verksamma i privat sektor än bland väljare som arbetar i den offentliga sektorn.

En faktor som oftast glöms bort när man diskuterar vad som påverkar svenska väljares röstning är religionen. Kyrksamheten har visserligen avtagit. Sverige har blivit ett av världens mest sekulariserade länder. Men sambandet mellan religiöst engagemang och röstning har inte försvunnit. Den gamla sanningen att kyrksamma väljare röstar mer borgerligt än väljare som aldrig går i

kyrkan gäller fortfarande. Sambandet har försvagats över tid, men inte under de senaste åren.

Tabell 5.6 Kyrkogång och partival i riksdagsvalet 2006 (procent)

fråga: ”Hur ofta brukar Du gå till gudstjänst eller möte i någon kyrka/religiöst samfund?”

kyrkogång	parti i riksdagsvalet 2006									summa procent
	V	S	MP	C	FP	KD	M	SD	ÖVR	
minst en gång i månaden	3	23	6	12	8	32	14	1	1	100
några gånger om året	6	28	5	12	8	10	27	2	2	100
mera sällan	5	32	6	10	9	5	28	2	3	100
aldrig	10	32	9	5	8	2	28	2	4	100

Kommentar: Resultaten kommer från Valu 2006. Andelen som ej besvarar frågan är 1 procent.

Resultaten i tabell 5.6 visar tydligt att framförallt Kristdemokraterna men också Centerpartiet får ett klart starkare stöd bland kyrkfolket än bland människor som sällan eller aldrig går i kyrkan. För Vänsterpartiet men också för Socialdemokraterna är det tvärtom – mer stöd bland väljare som inte går i kyrkan än bland väljare som regelbundet besöker gudstjänster. Kristdemokraterna är speciellt starka bland de allra mest regelbundna kyrkobesökarna (39 procent röstade KD 1998, 37 procent 2002, 32 procent 2006); här konkurrerar partiet framgångsrikt ut Moderaterna som endast stöddes av 15 procent 1998, 8 procent 2002 och 14 procent 2006.

Valu frågar inte om vilken kyrka människor går till. Från andra undersökning vet vi dock att Kristdemokraternas absolut starkaste väljargrupp är frikyrkobesökare. Enligt Valundersökningen röstade 61 procent av regelbundna frikyrkobesökare på Kristdemokraterna 1998. Motsvarande andel var 70 procent 2002 och 48 procent 2006. Kyrkan och religionen spelar fortfarande en roll för hur svenska väljare röstar.

Invandrare som blivit svenska medborgare och därmed fått rösträtt i riksdagsvalen har numera blivit så många att deras röstningsbeteende kan studeras i Valu. De första resultaten från

sådana analyser för valen 2002 och 2006 återfinns i tabell 5.7. Vi har frågat var någonstans Valudeltagarna och deras fäder respektive mödrar vuxit upp – i Sverige, i Norden, i Europa utanför Norden eller utanför Europa – och på den grunden klassificerat dem som ej invandrade svenskar eller som första eller andra generationens invandrare.

Tabell 5.7 Hur röstar invandrare? (procent)

fråga: "Var någonstans har Du, Din far och Din mor huvudsakligen vuxit upp?"

Första generationens invandrare

själv uppväxt	parti i riksdagsvalen 2002 och 2006									summa procent	antal pers
	V	S	MP	C	FP	KD	M	SD	OV		
i Sverige											
2002	11	37	6	6	15	8	14	-	3	100	7 824
2006	7	30	7	9	8	7	27	2	3	100	10 917
i Norden utanför Sverige											
2002	21	34	8	9	9	12	7	-	0	100	90
2006	5	36	4	8	7	9	28	1	4	100	130
i Europa utanför Norden											
2002	11	54	5	1	11	4	13	-	1	100	130
2006	8	41	5	4	10	4	21	2	5	100	169
i utanför Europa											
2002	33	47	4	2	2	7	5	-	0	100	138
2006	19	49	6	2	3	4	15	0	2	100	182
samtliga personer som själva är uppväxta utanför Sverige											
2002	22	46	5	3	7	8	9	-	0	100	358
2006	11	43	5	4	6	5	20	1	5	100	481

Kommentar: Första generationens invandrare har definierats som personer som själva angivit att de vuxit upp utanför Sverige. Andra generationens invandrare är personer som uppgivit att antingen far eller mor vuxit upp utanför Sverige. Resultatet för personer uppväxta i Sverige är medtagna som jämförelsedata i de båda tabellerna.

Första och andra generationens invandrare sammantagna

	parti i riksdagsvalen 2002 och 2006									summa procent	antal pers
	V	S	MP	C	FP	KD	M	SD	ÖV		
själv och far och mor uppväxta i Sverige											
2002	11	37	6	7	15	8	13	-	3	100	7 068
2006	7	30	7	9	8	7	29	2	3	100	10 005
själv eller far eller mor uppväxta i Norden utan- för Sverige											
2002	16	35	8	6	13	10	11	-	1	100	287
2006	6	32	7	8	7	7	27	1	5	100	426
själv eller far eller mor uppväxta i Europa utanför Norden											
2002	12	39	10	2	13	5	18	-	1	100	296
2006	6	31	9	4	11	5	29	1	4	100	438
själv eller far eller mor uppväxta utanför Europa											
2002	30	44	4	1	6	6	9	-	0	100	227
2006	17	44	8	2	5	4	16	1	3	100	350
samtliga personer som själva eller vars far eller mor vuxit upp utanför Sverige											
2002	18	39	8	3	11	7	13	-	1	100	810
2006	10	35	8	5	8	5	24	1	4	100	1 214

Resultaten visar att invandrare tenderar att rösta klart mer på Vänsterpartiet och Socialdemokraterna än övriga väljare. Det gäller framförallt invandrare från utomeuropeiska länder. I valet 2002 stödde 80 procent av röstande invandrare från länder utanför Europa Socialdemokraterna eller Vänsterpartiet. Motsvarande andel var 68 procent 2006. Speciellt Folkpartiet har ett mycket svagt röststöd bland första generationens utomeuropeiska invandrare. Endast 2 procent bland dem röstade på Folkpartiet 2002 och 3 procent 2006.

Åsiktsröstning

Vad valen handlar om, vilka frågor partierna tar upp i valrörelserna, spelar självklart en roll för hur väljare röstar. Åsiktsröstningen har ökat bland svenska väljare. När vi i Valu frågar väljarna om vilka sakfrågor som betytt mest för deras val av parti har de allra flesta inga problem med att avge ett svar. Vid riksdagsvalet 2006 presenterades Valudeltagarna för en lista med hela femton olika sakområden samt området "egen ekonomi", och tillfrågades för var och en vilken betydelse det haft för valet av parti. Antalet svarsalternativ var fem från mycket stor betydelse till mycket liten betydelse.

Resultaten i tabell 5.8 visar att mycket få personer inte kunde eller ville besvara frågorna – mellan 8-14 procent – och att de sakfrågor som väljarna angav som viktiga för partivalet i mycket hög grad var samma frågor som dominerade valdebatten. Sysselsättning följd av skola och sjukvård var de frågor som toppade väljarnas lista över 2006 års viktigaste valfrågor. Frågor som var mindre relevanta 2006, som hamnade i botten på väljarnas lista, handlade om utrikespolitik, EU/EMU och flyktingar/invandring.

De frågor som blev viktigare för väljarna 2006 jämfört med 2002, var i första hand sysselsättning och energi/kärnkraft. Nedåt på väljarnas dagordning gick framförallt skola, sjukvård och barnomsorg.

I många fall var väljare från olika partier överens om vilka som var de viktiga respektive mindre viktiga frågorna. Väljare från alla partier tenderade t ex att ange skolan som betydelsefull för valet av parti och EU/EMU och utrikesfrågor som mindre viktiga. Men i de flesta fall utpekade väljare från skilda partier olika frågor som viktiga för hur de röstade. De frågor som motiverat väljarnas partival skilde sig förhållandevis mycket åt mellan de olika partierna. Skatterna var exempelvis en relativt viktig fråga för många Moderater (rangplats 8). För väljare som röstade på något annat parti än Moderaterna var skatterna däremot inte bland de centrala frågorna (rangplats mellan 11 och 16 i de olika partierna). På ett motsvarande sätt var miljön och energi/kärnkraften mycket centrala för personer som röstade på Miljöpartiet (rangplats 1 och 2) men inte för övriga väljare (rangplats 7 till 16).

Tabell 5.8 Viktiga frågor inför valet av parti 2006 (procent)

fråga: "Och vilken betydelse hade följande frågor för Ditt val av parti i riksdagsvalet idag?" *Svarsalternativ:* "mycket stor betydelse; ganska stor betydelse; varken stor eller liten betydelse; ganska liten betydelse; mycket liten betydelse."

Fråga	procent mycket stor betydelse			rangposition 2006 bland väljare som röstade på:								
	1998	2002	2006	V	S	MP	C	FP	KD	M	SD	
1. Sysselsättning	58	51	56	2	3	5	1	2	3	2	8	
2. Skola	59	67	54	4	2	4	2	1	1	4	7	
3. Sjukvård	55	64	51	3	1	6	4	4	4	7	4	
4. Svensk ekonomi	57	56	50	8	5	10	5	3	7	1	5	
5. Aldreomsorg	46	53	45	5	4	8	6	8	2	9	6	
6. Egen ekonomi	-	-	44	10	7	12	11	7	9	5	3	
7. Barnomsorg	43	53	41	6	6	7	12	9	6	11	9	
8. Lag och ordning	40	47	41	15	9	14	10	6	5	6	2	
9. Jämställdhet	36	44	37	1	8	3	8	11	13	12	15	
10. Energi/kärnkraft	30	29	35	9	10	2	9	10	10	10	10	
11. Företagens villkor	32	32	35	16	15	15	3	5	8	3	13	
12. Skatter	36	36	32	14	12	16	13	12	11	8	11	
13. Miljö	27	34	31	7	11	1	7	16	12	16	16	
14. Flyktingar/invandr	19	32	25	11	14	9	14	13	14	14	1	
15. Utrikes-/säkerhet	-	30	23	12	13	11	16	14	15	13	14	
16. EU/EMU	28	28	20	13	16	13	15	15	16	15	12	

Kommentar: Resultaten kommer från SVT/Valu. Procenten är beräknad bland personer som besvarat respektive fråga i respektive års Valu.

Jämställdheten mellan män och kvinnor angavs relativt ofta som en viktig valfråga bland väljare som röstade på Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ (rangplats 1) eller på Miljöpartiet (rangplats 3). Väljare som röstade på något av de övriga partierna uppgav mer sällan jämställdheten som en viktig röstfråga (rangplats mellan 8 till 12). Företagens villkor angavs som en viktig röstfråga av relativt många Moderater (rangplats 3). Bland väljare som röstade på Socialdemokraterna, Vänsterpartiet eller Miljöpartiet hamnade företagens villkor på sista eller näst sista plats på listan över viktiga röstfrågor. Flykting/invandrarfrågor toppade bland Sverigedemokraternas väljare. Bland väljare som stödde något annat parti kom flykting/invandringsfrågor först på plats 9 – 14. Det finns med andra ord ett relativt klart samband

mellan vilka frågor/problem som uppfattas som viktiga och hur man röstar.

Vänster-höger

Men väljarna är inte rön för vinden som enbart röstar utifrån de frågor som råkar vara aktuella i ett val. Svenska väljares röstande påverkas också av mer långsiktiga faktorer som exempelvis ideologi. Partivalet i Sverige struktureras i själva verket i en mycket hög utsträckning av en grundläggande ideologisk konfliktlinje som dominerat svensk politik under hela 1900-talet. Den konfliktlinjen är vänster-högerdimensionen. Innehållsligt har vänster-högerkonflikten gällt många olika frågor men med fokus på ekonomiska maktfrågor, på välfärdens organisering och finansiering och på social och ekonomisk jämlikhet. Väljarnas åsikter i frågor av detta slag brukar oftast vara mycket klart kopplade till hur de röstar. Det allra starkaste sambandet med partivalet återfinns med väljarnas egen subjektiva uppfattning om var de står ideologiskt på vänster-högerskalan. Väljare som uppfattar att de står till vänster tenderar i mycket stor utsträckning att rösta på Vänsterpartiet eller Socialdemokraterna medan väljare som ser sig själva som stående till höger oftast röstar borgerligt.

Det starka sambandet mellan subjektiv vänster-högerposition och val av parti återfinns också i Valumaterialet. Uttryckt statistiskt, med hjälp av ett mått kallat *eta* som kan variera mellan 0,00 och 1,00, visar sig sambandet mellan väljarnas vänster-högerplacering och valet av parti i riksdagsvalet 2006 vara imponerande .79. Motsvarande resultat från Valundersökningen är i samma storleksordning. Detsamma gäller SOM-undersökningen. Resultaten i tabell 5.9 illustrerar med hjälp av Valudata och procentanalys hur klara sambanden är och hur lite de förändrats sedan 1991. Analysen visar vilken ideologisk hemvist de olika partiernas väljare har haft i riksdagsvalen 1991, 1994, 1998, 2002 och 2006.

Moderaternas väljare har oftast till 90 procent placerat sig till höger. Dock inte de nya Moderaterna 2006 som "endast" till 84 procent positionerade sig till höger. Vänsterpartisterna har på ett motsvarande sätt varit ideologiskt homogena på vänsterkanten. Cirka 90 procent av Vänsterpartiets väljare har i varje val sagt att

Tabell 5.9 Väljarnas ideologiska hemvist på vänster-högerskalan (procent)

fråga: "Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle Du placera Dig själv?". Svartalernativ:

"Klart till vänster; något till vänster; varken till vänster eller höger; något till höger; klart till höger".

parti	valår	vänster	varken eller	höger	summa procent
v	1991	94	6	0	100
	1994	90	9	1	100
	1998	92	7	1	100
	2002	94	6	0	100
	2006	95	5	0	100
s	1991	67	29	4	100
	1994	69	27	4	100
	1998	72	23	5	100
	2002	71	24	5	100
	2006	70	25	5	100
mp	1991	43	43	14	100
	1994	45	46	9	100
	1998	54	38	8	100
	2002	64	32	4	100
	2006	73	23	4	100
c	1991	7	51	42	100
	1994	7	48	45	100
	1998	13	50	37	100
	2002	9	37	54	100
	2006	9	34	57	100
fp	1991	9	31	60	100
	1994	13	37	50	100
	1998	10	28	62	100
	2002	8	25	67	100
	2006	7	23	70	100
kd	1991	6	38	56	100
	1994	3	34	63	100
	1998	5	30	65	100
	2002	6	29	65	100
	2006	4	26	70	100
m	1991	1	9	90	100
	1994	1	11	88	100
	1998	1	8	91	100
	2002	2	7	91	100
	2006	3	23	84	100
samtliga	1991	34	26	40	100
	1994	40	26	34	100
	1998	41	21	38	100
	2002	44	22	34	100
	2006	37	22	41	100

Kommentar: Resultaten kommer från Valu 1991 – 2006. Nyd hade 1991 8 procent vänster, 41 procent varken eller och 51 procent höger. Junilistan hade 2004 37 procent vänster, 28 procent varken eller och 35 procent höger. För Sverigedemokraterna var resultaten 2006 vänster 12 procent, varken eller 46 procent och höger 42 procent.

de uppfattar sig som vänster. Övriga partiets väljare är ideologiskt något mer splittrade, även om en klar majoritet av Folkpartiets (50-70 procent) och Kristdemokraternas väljare (56-70 procent) uppfattar sig som ideologiskt till höger och en ännu klarare majoritet av socialdemokrater ser sig själva som hemmahörande till vänster (67-72 procent). Väljare som röstar på Centerpartiet eller Miljöpartiet tenderar att uppfatta sig själva som tillhörande mitten eller höger (centerpartister) respektive mitten eller vänster (miljöpartister). I valet 2006 placerade sig dock C-väljare mer till höger och MP-väljare mer till vänster än i tidigare Valu-undersökningar.

Den ideologiska polariseringen i valet 2006 framträder tydligt i resultaten. I Valu var andelen väljare som placerar sig till vänster högst någonsin bland vänsterpartister och miljöpartister. På samma sätt var också andelen folkpartister, centerpartister och kristdemokrater som placerar sig till höger högst någonsin i Valu 2006. Alla rykten om vänster-högerdimensionens död är högst överdrivna. Och vänster-högerdimensionen är relevant också när det gäller EUP-val eftersom sambandet mellan vänster-högerideologi och åsikter i EU-frågor hittills varit mycket påtagligt i Sverige.

EU-dimensionen

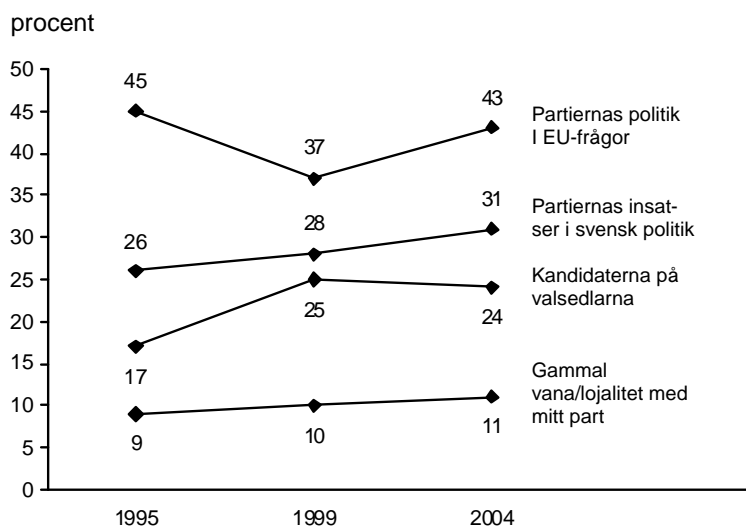
Sveriges inträde i EU har inte inneburit att EU-frågor kommit att bli tunga valfrågor bland väljarna i riksdagsvalen. När väljarna själva i Valu anger viktiga frågor för partivalet hamnar alltid EU-frågor lågt. I valet 2006 placerades EU/EMU först på plats sexton och sist med 20 procent av väljarna som angav att EU-frågorna var mycket betydelsefulla för deras partival. I topp hamnade istället sysselsättningen och skolan med 56 respektive 54 procent (se tabell 5.8).

Läget är annorlunda i EU-parlamentsvalen. Då vart femte år spelar EU-frågorna en klart större roll. Och det märks även bland

väljarna trots att nationell politik tar mycket plats också i EUP-valen – i Sverige likväl som i andra EU-länder. När vi i Valu har frågat väljarna om olika skäl bakom partirösten i EU-parlamentsvalen pekas ”partiernas politik i EU-frågor” ut som av mycket stor betydelse av cirka 40 procent av svarspersonerna. Men nationell politik kommer inte långt efter med omkring 30 procent som anger att ”partiernas insatser i svensk politik” är mycket betydelsefull för hur de röstar. Den svenska politiken som röstningsskäl är dessutom svagt på uppgång i EUP-valen medan EU-frågorna står still eller visar på en svag nedgång (se figur 5.2).

Figur 5.2 Betydelsefulla skäl för valet av parti i EU-parlamentsvalen (procent)

fråga: ”Vilken betydelse har följande skäl för Ditt val av parti idag i EU-parlamentsvalet”

Kommentar: Resultaten visar andelen svarande som angav ”mycket stor betydelse” på var och en av de fyra delfrågorna. Frågorna omfattade också svarsalternativen ”ganska stor betydelse, varken eller, ganska lite betydelse och mycket liten betydelse”. Procenten har beräknats bland personer som besvarat enkätfrågan. Procenten behöver inte summera till hundra för respektive valår.

Den relativt starka ställningen för EU-frågor som röstningsskäl bland svenska väljare i EUP-val är naturligtvis någonting positivt. EU-parlamentsval bör handla om EU-frågor och inte om vad den egna regeringen och oppositionen gjort i nationella frågor. I den komparativa valforskningen kring EU-valen har det visat sig att sambandet mellan olika EU-åsikter och partivalet är tydligare i Sverige än i de flesta andra EU-länder. På väljarnivå leder Sverige utvecklingen mot mer *eufierade* Europaparlamentsval. Vi får se om det mönstret håller i sig även 2009?

Tabell 5.10 Viktiga frågor inför valet av parti i EU-parlamentsvalen 1995, 1999 och 2004 (procent)

Fråga	procent mycket stor betydelse					rangposition 2004 bland väljare som röstade på:									
	95	99	04	V	S	MP	C	FP	KD	M	JL	ÖV			
1. Freden i Europa	66	66	61	4	1	4	1	1	1	1	3	9			
2. Demokratien i EU	59	53	55	1	3	2	3	2	3	6	2	7			
3. Sociala välfärden	-	48	50	2	2	6	7	8	6	8	6	3			
4. Drogpolitiken	46	-	47	7	5	7	5	6	2	7	5	5			
5. Nat. självständighet	48	43	47	3	9	3	4	13	5	10	1	1			
6. Miljön	56	45	47	5	8	1	2	7	4	11	8	10			
7. Sysselsättningen	53	50	46	8	4	13	9	5	8	4	7	6			
8. Ekonomin	54	47	46	9	7	12	11	3	7	2	4	8			
9. Jämställdhet	-	37	42	6	6	5	10	4	10	9	10	12			
10. Om Euro i Sverige	33	29	36	10	11	9	13	10	11	5	9	4			
11. Försvarsfråg. i EU	34	31	30	11	10	10	12	12	14	12	12	15			
12. Företagens villkor	-	27	29	15	12	15	8	9	9	3	11	14			
13. Flyktingar/invandr	-	19	26	12	13	8	14	14	12	13	14	2			
14. Jordbruksstöd i EU	23	21	25	13	14	11	6	11	13	14	13	13			
15. Utvidgning av EU	-	16	17	14	15	14	15	15	15	15	15	11			

Kommentar: Resultaten kommer från SVT/Valu. Procenten är beräknad bland de som besvarat respektive fråga i respektive års Valu.

Resultaten i tabell 5.10 visar vilka mer konkreta sakfrågor som väljarna bedömde var viktiga för partivalet i EU-parlamentsvalen 1995, 1999 och 2004. Svaren visar på en stor stabilitet när det gäller vilka frågor som utpekade som betydelsefulla. Freden i Europa och demokratin i EU toppar listan alla valen. Strax därun-

der återfinns frågor som social välfärd, drogfrågor, nationell självständighet, sysselsättning och miljön. Mot botten av listan över viktiga valfrågor hittar vi utvidgningen av EU med nya medlemsländer, jordbruksstödet och flykting/invandrarfrågor.

I många fall är partiernas väljare i huvudsak överens om vilka som är de viktiga respektive mindre viktiga frågorna. Freden till exempel är alla partiers väljare ense om är en betydelsefull fråga, liksom att försvarsfrågan i EU inte är en av de viktigaste valfrågorna. Men i de flesta fall pekar de olika partiernas väljare ut klart olika frågor som viktiga för röstandet, vilket indikerar att åsiktsröstning är ett viktigt fenomen även i EUP-val. I valet 2004 var miljön exempelvis en topprangordnad fråga bland Miljöpartiets (1:a) och Centerpartiets (2:a) väljare, men inte bland övriga partiers väljare; endast på plats 11:a t ex bland Moderata väljare. Bland Junilistans väljare kom den nationella självständigheten på plats 1 medan den kom på plats 13 bland FP-väljare. Socialdemokratiska väljare satte den sociala välfärden högt (plats 2). Bland Moderata väljare hamnade den sociala välfärden först på plats 8. Å andra sidan, m-väljare angav företagets villkor som en viktig fråga (plats 3). Det gjorde inte S-väljare (plats 12). Flyktingar/invandring fick endast en topplacering bland väljare som stödde gruppen övriga partier, där Sverigedemokraterna återfinns (plats 2).

Åsiktsröstningen i EU-parlamentsvalen kan illustreras än mer påtagligt om vi ser på sambanden mellan åsikt och partival i ett antal omdiskuterade sakfrågor. Ett exempel är svenska folkets inställning till EUs mer långsiktiga utveckling – om unionen skall bli en förbundsstat, ett Europas förenta stater, eller inte.

I Valustudierna i samband med folkomröstningarna 1994 och 2003 och Europaparlamentsvalen har vi frågat om väljarnas inställning till att EU eventuellt utvecklas till en förbundsstat, ett slags Europas förenta stater. Det är inte en populär utveckling bland många svenskar. Opinionsövertikten har hela tiden varit på den negativa sidan i Valumätningarna, dock inte överväldigande negativ. I folkomröstningsstudien 1994 angav 43 procent att de var negativa till att EU utvecklades till ett Europas förenta stater mot 31 procent som angav att de var positiva (se tabell

5.11). Motsvarande resultat 2003 var 49 procent negativa mot 26 procent positiva.

Synen på EU:s framtid – hur mycket EU man vill ha – har ett mycket starkt samband med hur svenska väljare röstar i EU/EMU-folkomröstningar, men också med hur man röstar i Europaparlamentsval. Andelen nej-röstare 2003 var enbart 5 procent bland personer med en mycket positiv inställning till ett Europas förenta stater (EFS) men hela 88 procent bland väljare med en mycket negativ åsikt om ett federalt EU; siffror som signalerar ett ovanligt starkt samband i samhällsvetenskapliga sammanhang. Motsvarande procentandelar för stödet till Junilistan i EUP-valet visar på ett nästan lika imponerande samband. Bland personer med en mycket positiv åsikt om EFS röstade endast 2 procent på Junilistan (och ytterligare 5 procent på V eller MP). Stödet för Junilistan var mycket starkare bland väljare med en mycket negativ syn på ett eventuellt Europas förenta stater, hela 25 procent röstade på Junilistan (och ytterligare 40 procent på V eller MP).

Tabell 5.11 Inställning till EU som ett slags Europas förenta stater (procent)

fråga: ”Tycker Du det är positivt eller negativt om EU utvecklas till en förbundsstat, ett slags Europas förenta stater?”

	Folkomröstning		Europaparlamentsval		
	1994	2003	1995	1999	2004
mycket positivt	11	10	10	13	8
ganska positivt	20	16	20	21	16
varken eller	26	25	18	21	22
ganska negativt	22	21	22	19	23
mycket negativt	21	28	30	26	31
summa procent	100	100	100	100	100
Andel positivt	31	26	30	34	24
andel negativt	43	49	52	45	54
Andel uppgift saknas	6	3	2	3	3

Kommentar: Resultaten 1994 och 2003 är vägda för EU- respektive Eurorösten.

En klar majoritet (65 procent) av de mest EFS-skeptiska väljarna stödde alltså antingen Junilistan eller V/MP i EU-parlamentsvalet 2004.

Folkomröstningen 2003 liksom EUP-valet 2004 påverkades mycket starkt av hur väljarna såg på EUs framtid. De som ville ha lite EU röstade nej respektive på JL/V/MP. De som ville ha mycket EU röstade ja respektive på i första hand FP/M.

Samma typ av åsiktsröstning kan noteras för den något mer konkreta frågan om Sverige skall lämna EU eller inte. Valu:s resultat liksom andra mätningar visar att det sedan Sveriges inträde i EU inte har funnits någon opinionsmajoritet för att vi skall gå ut ur EU. Tvärtom har det i Valu:s resultat alltid varit en majoritet för att Sverige skall förbli medlem i unionen; en växande majoritet dessutom. EU-motståndet i Sverige var fram till alldeles nyligen bland det starkaste inom unionen, men i den senaste Eurobarometermätningen hösten 2008 kom Sverige för första gången på övre halvan - på plats 12 av 27 - när det gäller andelen personer som bedömde det egna landets EU-medlemskap som en "bra sak". En majoritet av de undersökta svenskarna (59 procent) uppgav att de tyckte EU-medlemskapet var en "bra sak". Mentalt tycks alltså de flesta svenskar ha accepterat EU efter femton års medlemskap.

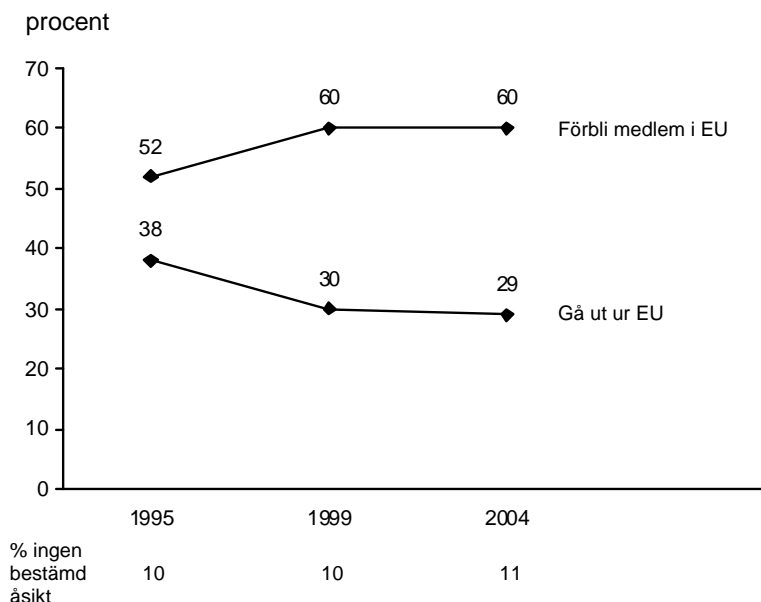
Men som resultaten i figur 5.3 och tabellerna 5.12 och 5.13 visar fanns det så sent som 2004 cirka 30 procent i VALU-studien som önskade att Sverige går ut ur EU och de röstade inte på samma partier som den majoritet väljare som ville att Sverige förblir EU-medlem. EU-motståndarna röstade till 68 procent på Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Junilistan. Bland EU-anhängare fick de tre partierna klart färre röster, enbart 24 procent. Väljare som ville ha Sverige kvar i EU stödde i första hand de mer EU-positiva partierna, det vill säga de blivande Allianspartierna och Socialdemokraterna; 76 procent gjorde det. Frågan om ett svenskt utträde ur EU eller inte gav med andra ord upphov till ett tydligt åsiktsröstande i EUP-valet 2004. Sedan dess har Miljöpartiet övergivit sitt krav på att Sverige skall lämna EU samtidigt som Sverigedemokraterna, med ett krav på att Sverige skall gå ut ur EU, blivit ett parti att ta på allvar 2009. Åsiktsröstning i utträdesfrågan och i andra EU-frågor kommer med all sannolikhet

att vara viktiga även i EUP-valet 2009. I SOM-undersökningen hösten 2008 var det 22 procent som fortfarande vill att Sverige lämnar EU. EU-motståndet har minskat men inte försvunnit.

Figur 5.3 Att lämna eller inte lämna EU? (procent)

fråga: ”Tycker Du att Sverige skall gå ut ur EU eller förbli medlem i EU?”

Kommentar: Resultaten kommer från SVT/Valu. Procenten har beräknats bland personer som besvarat enkätfrågan, inklusive svarsalternativet ”ingen bestämd åsikt i frågan”.

Ytterligare ett bevis på att det finns EU-relaterad åsiktsröstning i Sverige i samband med EUP-valen är att många och allt fler väljare inte röstar på sina vanliga partier i Europaparlamentsvalen. I det senaste EU-parlamentsvalet 2004 stödde 34 procent av de röstande ett annat parti i EUP-valet än vad de skulle ha gjort om det hade varit ett riksdagsval – upp från 26 procent 1999 och 23 procent 1995 (se figur 5.4). Väljarnas partival i Europa-

Tabell 5.12 Att lämna eller inte lämna EU bland olika partiers väljare i EU-parlamentsvalet 2004? (procent)

	gå ut ur EU	föbli medlem	ingen bestämd åsikt	summa procent
V	57	28	15	100
S	17	73	10	100
MP	46	38	16	100
C	24	64	12	100
FP	7	89	4	100
KD	22	66	12	100
M	6	90	4	100
JL	44	45	11	100
samtliga	29	60	11	100

Tabell 5.13 Åsikt om Sveriges EU-medlemskap påverkar röstandet i EUP-val (procent)

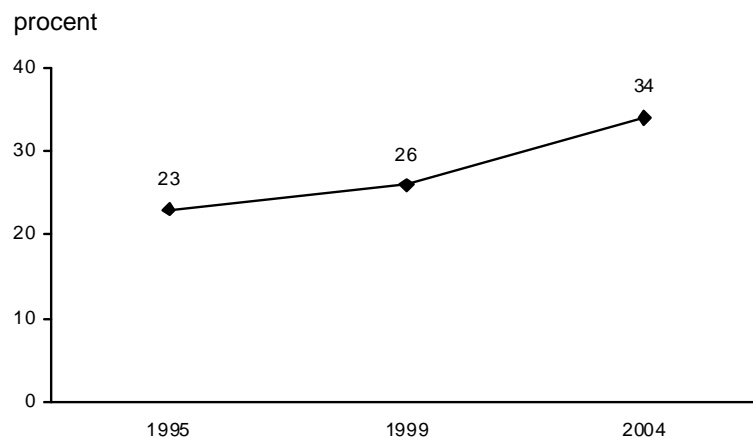
åsikt om Sveriges medlemskap i EU	partival i EUP-valet 2004									summa procent
	V	S	MP	C	FP	KD	M	JL	ÖVR	
ut ur EU	33	13	12	5	3	4	3	23	5	100
föbli medlem i EU	8	27	5	6	16	6	21	11	0	100
ingen bestämd åsikt	24	24	11	7	5	6	6	15	2	100

Kommentar: frågans formulering redovisas i figur 5.3. Resultaten kommer från SVT/Valu 2004.

parlamentsvalen håller på att frigöra sig från partipreferenserna i de nationella valen.

Analysen av väljarflödena mellan partipreferensen om det var riksdagsval till röstande i EUP-valet 2004 i tabell 5.14 visar att Socialdemokraterna, som gjorde ett svagt val, i första hand tappade väljare till Vänsterpartiet och Junilistan. Man kan visa att en stor del av den förlusten bestod av EU-negativa Socialdemokrater som åsiktsröstade på Vänsterpartiet eller Junilistan. Kristdemokraterna som också gjorde ett dåligt EUP-val 2004 tappade också EU-motståndare, men i KD:s fall främst till Junilistan. Alla partier förlorade väljare till Junilistan – mest KD och minst FP – men i samtliga fall är det i första hand fråga om EU-negativa personer som byter (även från V och MP).

Figur 5.4 Andel väljare som *inte* följer sin partipreferens vid riksdagsval när de röstar i EU-parlamentsval (procent)

Kommentar: Partipreferens när det gäller riksdagsval har mätts med hjälp av en fråga hur man skulle rösta om det var riksdagsval idag.

Tabell 5.14 Väljarflöden från partipreferens om det var riksdagsval idag till partival i EU-parlamentsvalet 2004 (procent)

parti om det var riksdagsval idag	partival i EU-parlamentsvalet 2004									summa procent	antal personer
	V	S	MP	C	FP	KD	M	JL	ÖV		
V	73	6	7	0	1	1	0	11	1	100	789
S	12	69	2	1	1	2	1	12	0	100	1 723
MP	14	6	60	2	1	2	0	14	1	100	446
C	6	2	4	65	3	2	3	15	0	100	398
FP	3	3	2	2	70	6	5	8	1	100	685
KD	4	3	3	4	5	59	3	19	0	100	317
M	1	2	1	2	7	4	68	15	0	100	1 079
Övriga	10	5	3	2	2	1	2	46	29	100	241

Den allmänt ökande rörligheten bland svenska väljare inklusive i EU-parlamentsvalen gör att alla framtida val blir mindre förutsägbara och mer svårtippade. Partiernas grepp om sina väljare har försvagats mycket påtagligt. Väljarna har blivit klart mer otrogna.

Partiledarna

Allt är dock inte ideologi och sakfrågor och partiförtroende på valdagen, speciellt inte i riksdagsvalen. Även partiledarna och andra ledande politiker spelar en roll. Det bästa sentida exemplet på det är Westerbergeffekten i valet 1985 då Folkpartiet nästan tredubblade sitt röststöd på bara några veckor i valsapurten efter det att Bengt Westerberg framträtt med ett fräscht politiskt ansikte i TV. Marit Paulsen-effekten i Europaparlamentsvalet 1999 kan vara ett annat exempel även om hon inte är partiledare. Att partiledarna har mycket olika dragningskraft på väljarna framgår av våra Valuresultat. I samband med riksdagsvalen 1998, 2002 och 2006 har vi frågat rakt upp och ned vilken betydelse partiledaren hade för valet av parti. Andelen som svarade mycket stor betydelse varierar mycket klart mellan de olika partiledarna (se tabell 5.15).

Bland väljare som röstade på Kristdemokraterna eller Moderaterna 1998 uppgav nästan en tredjedel att Alf Svensson (31 procent) respektive Carl Bildt (26 procent) haft en mycket stor betydelse för valet av parti. Motsvarande procentandel för Göran Persson bland Socialdemokratiska väljare var mycket lägre, endast 12 procent. Sämsta resultatet var det dock inte 1998. Lars Leijonborg och Lennart Daléus uppvisade ännu lägre siffror. Andelen folkpartister som angav att Leijonborg haft en mycket stor betydelse för hur de röstat 1998 var endast 7 procent. Bland centerpartister 1998 var det ändå färre som utpekade partiledaren som mycket betydelsefull för partivalet. Endast 6 procent gjorde det.

Tabell 5.15 Partiledarnas betydelse för partivalet 1998, 2002 och 2006 (procent)

fråga: "Vilken betydelse har partiledaren för Ditt val av parti i riksdagsvalet idag?"

	procentandel bland egna partiets väljare som svarar "mycket stor"		
	1998	2002	2006
Alf Svensson (KD)	31	28	-
Fredrik Reinfeldt (M)	-	-	31
Carl Bildt (M)	26	-	-
Göran Persson (S)	12	24	17
Göran Hägglund (KD)	-	-	23
Maud Olofsson (C)	-	14	20
Gudrun Schyman (V)	17	19	-
Lars Leijonborg (FP)	7	16	-
Bo Lundgren (M)	-	14	-
Språkrör (MP)	7	6	13
Lars Ohly (V)	-	-	12
Lennart Daleus (C)	6	-	-

Kommentar: Resultaten kommer från SVT/Valu. Frågan innehöll också svarsalternativen "ganska stor; varken stor eller liten; ganska liten; mycket liten".

Alf Svensson och Gudrun Schyman uppvisar ungefär samma relativt goda resultat i sina sista val som KD- respektive V-ledare i valet 2002 som de gjorde 1998. Bo Lundgren utpekades dock 2002 som mycket betydelsefull av klart färre m-väljare än som tyckte att Carl Bildt var betydelsefull för deras röst 1998, 14 procent mot 26 procent. Men något riktigt bottenrekord var det inte för Bo Lundgren. Leijonborg och Daleus uppnådde ännu sämre resultat 1998. Två partiledare som gjorde bättre ifrån sig som potentiella dragplåster 2002 än 1998 är Göran Persson och Lars Leijonborg. De var inte uppe i Svenssonklass, men de närmade sig. Maud Olofsson uppvisar bättre siffror 2002 än Lennart Daleus bottenresultat 1998, men något riktigt toppresultat var det inte för Centerpartiets nya kvinnliga partiledare.

Men 2006 gick det bättre för Maud Olofsson med en tredje plats på listan över potentiellt röstvinnande partiledare. Före sig hade hon Göran Hägglund och framförallt Fredrik Reinfeldt.

Den nye Moderatledaren toppar klart listan över partiledare som av de egna väljarna bedömdes som mycket betydelsefulla för partirösten. Hela 31 procent av M-väljarna 2006 pekade ut Reinholdt som mycket betydelsefull för hur de röstade. Sämre gick det för Lars Ohly (V) och Lars Leijonborg (FP) som hamnar i botten på röstvinnarlistan. För Göran Persson gick det heller inte bra med klart sämre resultat 2006 än toppåret 2002, men trots allt lite bättre än bottenåret 1998.

Regeringsfrågan

Viktigare än partiledarna för väljarnas röstning är regeringsfrågan. Resultaten i tabell 5.16 demonstrerar mycket tydligt att de allra flesta väljare har en klar regeringspreferens, och att det är rena blockregeringar som stora majoriteter vill ha (87 procent 2006). Blocköverskridande regeringar är inte lika populära (13 procent).

Tabell 5.16 **Väljarnas önskeregering 2006 (procent)**

fråga: ”Vilket eller vilka partier skulle Du helst vilja ha med i regeringen efter dagens val? Kryssa för ett eller flera partier.”

Partival i riksdagsvalet	Regering med partier enbart från s-blocket (V, S, MP)	Regering med partier enbart från b-blocket (C, FP, KD, M)	Någon form av blocköverskridande regering	Summa procent
V	94	1	5	100
S	84	2	14	100
MP	78	1	21	100
C	1	79	20	100
FP	1	86	13	100
KD	2	86	12	100
M	1	91	8	100
samtliga	40	47	13	100

Miljöpartiets väljare till exempel ville 2006 till övervägande delen (78 procent) ha en regering med enbart partier från s-blocket. Endast 21 procent av MP-väljarna föredrog en blocköverskridande regeringslösning. På Allianssidan var stödet för en block-

överskridande regering också svagt; starkast dock bland C-väljare med 20 procent som kunde tänka sig en regering över blockgränserna.

Valu funkar bra

Sammanfattningen av vår vandring bland alla Valutabellerna kan göras enkel. Svenskt väljarbeteende enligt Valu ser inte annorlunda ut än svenskt väljarbeteende enligt andra mer beprövade undersökningsmetoder. Valudata är mycket användbara för sitt huvudändamål – analys av väljarbeteende och av varför val går som de går. Och Valu har en mycket väsentlig fördel. Resultaten finns tillgängliga när det som händer händer, det vill säga på själva valkvällen.

Det är svårt att tänka bort vallokalsundersökningar från nutida valvakor. En vaka utan Valu vore ett vakuum; som att återvända till de gamla valvakornas myckna spekulerande med mycket lite kött på benen. Med Valu blir valvakorna klart mer matiga.

Appendix

Frågeformulär 2002
Riksdagsval

Frågeformulär 2003
Folkomröstningen om euron

Frågeformulär 2004
EU-parlamentsval

Frågeformulär 2006
Riksdagsval

Frågeformulär 2002

Riksdagsval

Vi på Sveriges Television vill att valvakan i TV ska spegla väljarnas åsikter.

Därför ber vi Dig att kryssa för Dina svar på detta papper. Du ska inte skriva Ditt namn eftersom Du ska vara anonym för oss. Resultaten ska bara redovisas som siffror. Ingen kan ta reda på hur just Du har svarat.

Om någon fråga är svår att svara på, hoppa över den och gå till nästa fråga.

Tack för att Du hjälper oss att göra en bra valvaka!

Vänliga hälsningar

SVERIGES TELEVISION

1-2: Vilket parti röstade Du på idag i ...

Sätt ett kryss
för vardera valet

	1: riksdags- valet	2: kommun- valet
Moderaterna	☐ 1	☐ 1
Centerpartiet	☐ 2	☐ 2
Folkpartiet	☐ 3	☐ 3
Kristdemokraterna	☐ 4	☐ 4
Socialdemokraterna	☐ 5	☐ 5
Vänsterpartiet	☐ 6	☐ 6
Miljöpartiet	☐ 7	☐ 7
Annat parti	☐ 81	☐ 81
Blankt	☐ 82	☐ 82
Röstade ej	☐ 83	☐ 83
Ej röstberättigad	☐ 84	

3-4: Utnyttjade Du möjligheten att personrösta genom att sätta kryss för någon kandidat på Din valsedel i...

3: ...riksdagsvalet?	Ja... ☐ 1	Nej... ☐ 2
4: ...kommunvalet?	Ja... ☐ 1	Nej... ☐ 2

5: När bestämde Du Dig för vilket parti Du skulle rösta på i årets riksdagsval?

Idag	☐ 1
Under senaste veckan	☐ 2
Tidigare under valrörelsen	☐ 3
Visste sedan länge hur jag skulle rösta	☐ 4

6: Vilket eller vilka partier skulle Du helst vilja ha med i regeringen efter dagens val?*Kryssa för ett eller flera partier!*

- Moderaterna 1
 Centerpartiet 2
 Folkpartiet 3
 Kristdemokraterna 4
 Socialdemokraterna 5
 Vänsterpartiet 6
 Miljöpartiet 7
 Ingen bestämd åsikt 81

7: Vilket parti röstade Du på i förra riksdagsvalet 1998?

- Moderaterna 1
 Centerpartiet 2
 Folkpartiet 3
 Kristdemokraterna 4
 Socialdemokraterna 5
 Vänsterpartiet 6
 Miljöpartiet 7
 Annat parti 81
 Blankt 82
 Röstade ej 83
 Ej röstberättigad 1998 84

8: Tycker Du att Sverige skall gå ut ur EU eller ska Sverige förbli medlem i EU?

- Sverige skall gå ut ur EU 1
 Sverige skall förbli medlem i EU 2
 Ingen bestämd åsikt i frågan 3

9: Om det blir en folkomröstning om ett svenskt medlemskap i EMU, hur skulle Du rösta?

- Ja till svenskt medlemskap i EMU 1
 Nej till svenskt medlemskap i EMU 2
 Vet inte/Har ingen åsikt 3

10: Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle Du placera in Dig själv?

- Klart till vänster 1
 Något till vänster 2
 Varken till vänster eller höger 3
 Något till höger 4
 Klart till höger 5

11: Allmänt sett, hur stort förtroende har Du för svenska politiker?

- Mycket stort 1
 Ganska stort 2
 Ganska litet 3
 Mycket lite 4

12: Är Du kvinna eller man?   Kvinna 1   Man 2**13: Vilket år är Du född?**

1	9		
---	---	--	--

14: Hur ofta brukar Du gå till gudstjänst eller på möte i någon kyrka/religiöst samfund?

- Minst en gång i månaden 1
 Några gånger om året 2
 Mera sällan 3
 Aldrig 4

15: Är Du medlem i någon fackförening?

- Ja, LO-förbund 1
 Ja, TCO-förbund..... 2
 Ja, SACO-förbund..... 3
 Nej

16: Vilken av de här grupperna tillhör Du?

- Förvärvsarbetande 1
 Arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder 2
 Genomgår arbetsmarknadsutbildning i AMS regi... 3
 Arbetslös 4
 Ålderspensionär..... 5
 Förtidspensionär 6
 Hemarbetande..... 7
 Studerande..... 81

17: Vilken av de här yrkesgrupperna hör/hörde Du till?

- Tjänsteman 1
 Tjänsteman med arbetsledande funktion 2
 Tjänsteman med företagsledande funktion..... 3
 Arbetare 4
 Arbetare med arbetsledande funktion..... 5
 Egenanställd arbetare 6
 Jordbrukare: ingen anställd 7
 Jordbrukare: en eller flera anställda 81
 Företagare: ingen anställd 82
 Företagare: 1-9 anställda 83
 Företagare: 10 eller fler anställda..... 84
 Aldrig yrkesarbetat 85

18: Arbetar/arbetade Du i statlig, kommunal eller privat tjänst?

- Statlig 1
 Kommunal (även landstingskommunal) 2
 Privat 3
 Aldrig yrkesarbetat 4

19: Vilken betydelse har partiledaren för Ditt val av parti i riksdagsvalet idag?

- Mycket stor 1   Ganska stor 2   Varken stor eller liten 3   Ganska liten 4   Mycket liten 5

20-34: Vilken betydelse har följande frågor för Ditt val av parti i riksdagsvalet idag?

	Mycket stor betydelse	Ganska stor betydelse	Varken stor eller liten betydelse	Ganska liten betydelse	Mycket liten betydelse
20: Skatterna	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
21: Miljön.....	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
22: Sysselsättningen	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
23: Svenska ekonomin	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
24: Svensk utrikes- och säkerhetspolitik.....	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
25: Lag och ordning	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
26: Flyktingar/Invandring	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
27: EU/EMU	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
28: Sjukvården	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
29: Jämställdhet mellan kvinnor och män....	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
30: Skola och utbildning	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
31: Företagens villkor	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
32: Energi och kärnkraft.....	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
33: Äldreomsorgen.....	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
34: Barnomsorgen.....	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5

35-37: Var någonstans har

Du, Din far och Din mor huvudsakligen vuxit upp?

**35:
Du
själv**

**36:
Din
far**

**37:
Din
mor**

Sätt *ett kryss* i varje kolumn!

Ren landsbygd i Sverige.....	☐ 1	☐ 1	☐ 1
Mindre tätort i Sverige	☐ 2	☐ 2	☐ 2
Stad eller större tätort i Sverige.....	☐ 3	☐ 3	☐ 3
Stockholm, Göteborg eller Malmö...	☐ 4	☐ 4	☐ 4
Annat land i Norden	☐ 5	☐ 5	☐ 5
Annat land i Europa.....	☐ 6	☐ 6	☐ 6
Land utanför Europa.....	☐ 7	☐ 7	☐ 7

Tack för Din medverkan! Vänligen lägg detta papper i den förseglade boxen!

Resultat från undersökningen visas i valvakan i Sveriges Television söndagen den 15 september!

Frågeformulär 2003

Folkomröstningen om euron

Vi på Sveriges Television vill att valvakan ska spegla väljarnas åsikter.
Därför ber vi Dig att kryssa för Dina svar på detta papper.

Du ska inte skriva Ditt namn eftersom Du ska vara anonym för oss. Resultaten ska bara redovisas som siffror. Ingen kan ta reda på hur just Du har svarat.

Om någon fråga är svår att svara på, hoppa över den och gå till nästa fråga.

Tack för att Du hjälper oss att göra en bra valvaka!

Vänliga hälsningar

SVERIGES TELEVISION

1: Hur röstade Du idag i folkomröstningen om Sverige skall införa euro som valuta?

Sätt kryss i rätt ruta!
Jag röstade **ja**..... 1
Jag röstade **nej**..... 2
Jag röstade **blankt**... 3

2: När bestämde Du Dig för hur Du skulle rösta i folkomröstningen?

Idag 1
Under senaste veckan 2
Tidigare under folkomröstning-
kampanjen (sedan 1 augusti) 3
Tidigare under 2003 4
Visste sedan länge hur jag skulle rösta .. 5

3: Tror Du att Ja- eller Nej-sidan kommer att få flest röster i folkomröstningen?

Ja-sidan får flest röster 1
Nej-sidan får flest röster..... 2

4: Finns det någon förespråkare för ja-sidan eller nej-sidan som hade betydelse för hur Du röstade idag?

1 Ja, hans/hennes namn är: .....

2 Nej, ingen speciell förespråkare hade betydelse för hur jag röstade.

5: Tycker Du att folkomröstningen på det hela taget genomfördes på ett rättvist sätt eller gynnades något av alternativen?

Folkomröstningen genom-
fördes på ett rättvist sätt 1
Ja-sidan gynnades 2
Nej-sidan gynnades 3

6: Tycker Du att Sverige skall gå ut ur EU eller förbli medlem i EU?

- Sverige skall gå ut ur EU 1
 Sverige skall förbli medlem i EU... 2
 Ingen bestämd åsikt i frågan 3

7: Tycker Du det är positivt eller negativt om EU utvecklas till en förbundsstat, ett slags Europas förenta stater?

- Mycket positivt 1
 Ganska positivt..... 2
 Varken positivt eller negativt.... 3
 Ganska negativt..... 4
 Mycket negativt..... 5

8: Vad tycker Du om folkomröstningar i framtiden?

- Vi bör ha fler folkomröstningar i olika frågor 1
 Vi bör vara sparsamma med folkomröstningar 2
 Vi bör inte ha några folkomröstningar, utan låta riksdagen fatta beslut. 3

Sätt ett kryss i vardera kolumnen!

9: Vilket parti skulle Du rösta på om det var riksdagsval idag?	10: Vilket parti röstade Du på i riksdagsvalet 2002?
--	---

Moderaterna	☐ 1	☐ 1
Centerpartiet.....	☐ 2	☐ 2
Folkpartiet	☐ 3	☐ 3
Kristdemokraterna.....	☐ 4	☐ 4
Socialdemokraterna...	☐ 5	☐ 5
Vänsterpartiet	☐ 6	☐ 6
Miljöpartiet.....	☐ 7	☐ 7
Annat parti.....	☐ 81	☐ 81
Ej röstberättigad	☐ 82	☐ 82
Blankt	☐ 83	☐ 83
Röstade ej.....	☐ 84	☐ 84

11: Är Du kvinna eller man?   Kvinna 1   Man. 2

12: Vilket år är Du född?

1	9		
---	---	--	--

13: Är du svensk medborgare?   Ja 1   .Nej 2

14: Är Du medlem i någon fackförening?

- Ja, LO-förbund..... 1
 Ja, TCO-förbund 2
 Ja, SACO-förbund 3
 Nej..... 4

15: Har Du under de senaste 12 månaderna besökt något land där man har euro som valuta?

- Ja, flera gånger 1
 Ja, någon gång 2

Nej..... 3

16: Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle Du placera in Dig själv?

- Klart till vänster..... 1
 Något till vänster 2
 Varken till vänster eller höger 3
 Något till höger..... 4
 Klart till höger 5

17: Allmänt sett, hur stort förtroende har Du för svenska politiker?

- Mycket stort..... 1
 Ganska stort..... 2
 Ganska litet..... 3
 Mycket litet..... 4

18: Vilken av de här grupperna tillhör Du?

- Förvärvsarbetande 1
 Arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder 2
 Genomgår arbetsmarknadsutbildning i AMS regi 3
 Arbetslös 4
 Ålderspensionär/Avtalspensionär 5
 Förtidspensionär/Sjukpensionär 6
 Hemarbetande 7
 Studerande 81

19: Vilken av de här yrkesgrupperna hör/hörde Du till?

- Tjänsteman 1
 Tjänsteman med arbetsledande funktion.... 2
 Tjänsteman med företagsledande funktion . 3
 Arbetare..... 4
 Arbetare med arbetsledande funktion 5
 Jordbrukare: ingen anställd 6
 Jordbrukare: en eller flera anställda 7
 Företagare: ingen anställd 81
 Företagare: 1-9 anställda 82
 Företagare: 10 eller fler anställda..... 83
 Aldrig yrkesarbetat..... 84

20: Arbetar/arbetade Du i statlig, kommunal eller privat tjänst?

- Statlig 1
 Kommunal (även landstingskommunal) 2
 Privat 3
 Aldrig yrkesarbetat..... 4

21: Hur ofta brukar Du gå till gudstjänst eller på möte i någon kyrka/religiöst samfund?

- Minst en gång i månaden 1
 Några gånger om året..... 2
 Mera sällan..... 3
 Aldrig..... 4

22-34: Vilken betydelse har följande frågor för hur Du röstade idag?Sätt ett kryss på *varje rad!*

	Mycket stor betydelse	Ganska stor betydelse	Varken stor eller liten betydelse	Ganska liten betydelse	Mycket liten betydelse
22: Svenska ekonomin.....	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
23: Sysselsättningen	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
24: Sociala välfärden	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
25: Företagens villkor.....	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
26: Flyktingar/Invandring	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
27: Demokratin	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
28: Möjligheten att påverka i EU.....	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
29: Möjligheten att i Sverige bestämma räntan	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
30: Priserna	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
31: Freden i Europa	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
32: Den nationella självständigheten.....	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
33: Jämställdheten mellan kvinnor och män	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
34: Din egen ekonomi.....	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5

35: Hur har Din inställning till att införa euro som valuta i Sverige förändrats under folkomröstningskampanjen (sedan 1 augusti)? Sätt endast ett kryss!

- Hela tiden varit positiv till att införa euro som valuta i Sverige... 1
Hela tiden varit negativ till att införa euro som valuta i Sverige 2
Hela tiden varit osäker om euro bör införas i Sverige..... 3
- Varit positiv – men blivit negativ..... 4
Varit positiv – men blivit osäker..... 5
- Varit negativ – men blivit positiv..... 6
Varit negativ – men blivit osäker..... 7
- Varit osäker – men blivit positiv..... 81
Varit osäker – men blivit negativ..... 82

36-38: Var någonstans har Du, Din far och Din mor huvudsakligen vuxit upp?

Sätt ett kryss i varje kolumn!

	36: Du själv	37: Din far	38: Din mor
Ren landsbygd i Sverige.....	☐ 1.....	☐ 1.....	☐ 1
Mindre tätort i Sverige.....	☐ 2.....	☐ 2.....	☐ 2
Stad eller större tätort i Sverige	☐ 3.....	☐ 3.....	☐ 3
Stockholm, Göteborg eller Malmö	☐ 4.....	☐ 4.....	☐ 4
Annat land i Norden	☐ 5.....	☐ 5.....	☐ 5
Annat land i Europa.....	☐ 6.....	☐ 6.....	☐ 6
Land utanför Europa.....	☐ 7.....	☐ 7.....	☐ 7

Tack för Din medverkan!**Vänligen lägg detta papper i den förseglade boxen!****Resultat från undersökningen visas i valvakan i Sveriges Television
söndagen den 14 september!**

Frågeformulär 2004

EU-parlamentsval

Vi på Sveriges Television vill att valvakan ska spegla väljarnas åsikter.

Därför ber vi Dig att kryssa för Dina svar på detta papper. Du ska inte skriva Ditt namn eftersom Du ska vara anonym för oss. Resultaten ska bara redovisas som siffror. Ingen kan ta reda på hur just Du har svarat.

Om någon fråga är svår att svara på, hoppa över den och gå till nästa fråga.

Tack för att Du hjälper oss att göra en bra valvaka!

Vänliga hälsningar

SVERIGES TELEVISION

1: Vilket parti röstade Du på idag?

- Moderaterna 1
- Centerpartiet 2
- Folkpartiet 3
- Kristdemokraterna 4
- Socialdemokraterna 5
- Vänsterpartiet 6
- Miljöpartiet 7
- Junilistan 81
- Annat parti 82
- Blankt 83

2: Utnyttjade Du möjligheten att personrösta genom att sätta kryss för någon kandidat på Din valsedel?

- Ja 1   Nej 2

3: När bestämde Du Dig för vilket parti Du skulle rösta på i EU-parlamentsvalet?

- Idag 1
- Under senaste veckan 2
- Tidigare under valrörelsen 3
- Visste sedan länge hur jag skulle rösta 4

4: Vilket parti skulle Du rösta på om det var riksdagsval idag?

- Moderaterna 1
- Centerpartiet 2
- Folkpartiet 3
- Kristdemokraterna 4
- Socialdemokraterna 5
- Vänsterpartiet 6
- Miljöpartiet 7
- Annat parti 81
- Ej röstberättigad 82

5: Hur röstade Du 2003 i folkomröstningen om Sverige skall införa euro som valuta?

- Jag röstade **ja** 1
 Jag röstade **nej**..... 2
 Jag röstade **blankt**..... 3
 Ej röstberättigad 4
 Röstade ej..... 5

6: Tycker Du att Sverige skall ha en folkomröstning om EU:s nya grundlag?

- Ja..... 1
 Nej 2
 Vet inte/Har ingen åsikt 3

7: Om det blir en folkomröstning om EU:s nya grundlag, hur skulle Du rösta?

- Ja till grundlagen 1
 Nej till grundlagen 2
 Vet inte/Har ingen åsikt 3

8: Tycker Du att Sverige skall gå ut ur EU eller förbli medlem i EU?

- Sverige skall gå ut ur EU 1
 Sverige skall förbli medlem i EU... 2
 Ingen bestämd åsikt i frågan 3

9: Tycker Du det är positivt eller negativt om EU utvecklas till en förbundsstat, ett slags Europas förenta stater?

- Mycket positivt 1
 Ganska positivt..... 2
 Varken positivt eller negativt..... 3
 Ganska negativt..... 4
 Mycket negativt..... 5

Var någonstans har Du, Din far och Din mor huvudsakligen vuxit upp?

Sätt ett kryss i varje kolumn!

10: Du själv	11: Din far	12: Din mor
---	--	--

- Ren landsbygd i Sverige..... 1 ... 1 ... 1
 Mindre tätort i Sverige ..... 2 ... 2 ... 2
 Stad eller större tätort i Sverige. 3 ... 3 ... 3
 Stockholm, Göteborg, Malmö... 4 ... 4 ... 4
 Annat land i Norden ..... 5 ... 5 ... 5
 Annat land i Europa ..... 6 ... 6 ... 6
 Land utanför Europa ..... 7 ... 7 ... 7

13: Är du svensk medborgare?

- Ja 1   Nej 2

14: Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle Du placera in Dig själv?

- Klart till vänster 1
 Något till vänster..... 2
 Varken till vänster eller höger 3
 Något till höger 4
 Klart till höger..... 5

15: Allmänt sett, hur stort förtroende har Du för svenska politiker?

- Mycket stort..... 1
 Ganska stort..... 2
 Ganska litet..... 3
 Mycket litet..... 4

16: Är Du kvinna eller man?   Kvinna 1   Man 2**17: Vilket år är Du född?**

Skriv Ditt födelseår!

1	9		
---	---	--	--

18: Är Du medlem i någon fackförening?

- Ja, LO-förbund 1
 Ja, TCO-förbund..... 2
 Ja, SACO-förbund ... 3
 Nej 4

19: Vilken av de här grupperna tillhör Du?

- Förvärvsarbetande 1
 Arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder 2
 Genomgår arbetsmarknadsutbildning i AMS regi.. 3
 Arbetslös..... 4
 Ålderspensionär/Avtalspensionär..... 5
 Förtidspensionär/Sjukpensionär 6
 Hemarbetande..... 7
 Studerande..... 81

20: Vilken av de här yrkesgrupperna hör/hörde Du till?

- Tjänsteman 1
 Tjänsteman med arbetsledande funktion 2
 Tjänsteman med företagsledande funktion... 3
 Arbetare 4
 Arbetare med arbetsledande funktion..... 5
 Jordbrukare: ingen anställd..... 6
 Jordbrukare: en eller flera anställda..... 7
 Företagare: ingen anställd..... 81
 Företagare: 1-9 anställda 82
 Företagare: 10 eller fler anställda 83
 Aldrig yrkesarbetat 84

21: Arbetar/arbetade Du i statlig, kommunal eller privat tjänst?

- Statlig..... 1
 Kommunal (även landstingskommunal)..... 2
 Privat 3
 Aldrig yrkesarbetat 4

22: Hur ofta brukar Du gå till gudstjänst eller på möte i någon kyrka/religiöst samfund?

- Minst en gång i månaden 1
 Några gånger om året 2
 Mera sällan..... 3
 Aldrig..... 4

Vilken betydelse har följande skäl för Ditt val av parti idag i EU-parlamentsvalet?Sätt ett kryss på varje rad!

	Mycket stor betydelse	Ganska stor betydelse	Varken stor eller liten betydelse	Ganska liten betydelse	Mycket liten betydelse
23: Partiernas politik i EU-frågor	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
24: Partiernas insatser i svensk politik.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
25: Gammal vana/lojalitet med mitt parti	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
26: Kandidaterna på valsedlarna.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Och vilken betydelse har följande frågor för Ditt val av parti idag i EU-parlamentsvalet?Sätt ett kryss på varje rad!

	Mycket stor betydelse	Ganska stor betydelse	Varken stor eller liten betydelse	Ganska liten betydelse	Mycket liten betydelse
27: Miljön	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
28: Ekonomin	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
29: Sysselsättningen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
30: Frågan om jordbruksstödet i EU.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
31: Freden i Europa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
32: Den nationella självständigheten.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
33: Frågan om Sverige skall införa euron som valuta	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
34: Flyktingar/Invandring	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
35: Utvidgning av EU med nya medlemsländer.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
36: Företagens villkor.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
37: Jämställdheten mellan kvinnor och män.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
38: Försvarsfrågan i EU.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
39: Demokratin i EU.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
40: Sociala välfärden	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
41: Drogpolitiken (alkohol, narkotika etc)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

På det hela taget, är Du mycket nöjd, ganska nöjd, inte särskilt nöjd eller inte alls nöjd med det sätt på vilket demokratin fungerar....

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd
42: ....i Sverige?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
43: ....i Europeiska unionen?.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

Tack för Din medverkan!**Vänligen lägg detta papper i den förseglade boxen!****Resultat från undersökningen visas i valvakan i Sveriges Television**

Frågeformulär 2006

Riksdagsval

Vi på Sveriges Television vill att valvakan i TV ska spegla väljarnas åsikter.

Därför ber vi Dig att kryssa för Dina svar på detta papper. Du ska inte skriva Ditt namn eftersom Du ska vara anonym för oss. Resultaten ska bara redovisas som siffror. Ingen kan ta reda på hur just Du har svarat.

Om någon fråga är svår att svara på, hoppa över den och gå till nästa fråga.

Tack för att Du hjälper oss att göra en bra valvaka!

Vänliga hälsningar

SVERIGES TELEVISION

1-2: Vilket parti röstade Du på idag i ...

Sätt ett kryss

för vardera valet

	1: riksdags- valet	2: kommun- valet
Moderaterna	☐ 1	☐ 1
Centerpartiet	☐ 2	☐ 2
Folkpartiet	☐ 3	☐ 3
Kristdemokraterna	☐ 4	☐ 4
Socialdemokraterna	☐ 5	☐ 5
Vänsterpartiet	☐ 6	☐ 6
Miljöpartiet	☐ 7	☐ 7
Feministiskt initiativ	☐ 81	☐ 81
Junilistan	☐ 82	☐ 82
Sverigedemokraterna	☐ 83	☐ 83
Pensionärspartiet (SPI)	☐ 84	☐ 84
Sjukvårdspartiet	☐ 85	☐ 85
Annat parti	☐ 86	☐ 86
Blankt	☐ 87	☐ 87
Röstade ej	☐ 88	☐ 88
Ej röstberättigad	☐ 89	

3-4: Utnyttjade Du möjligheten att personrösta genom att sätta kryss för någon kandidat på Din valsedel i...

3: ...riksdagsvalet?

Ja... 1

Nej... 2

4: ...kommunvalet?

Ja... 1

Nej... 2

5: När bestämde Du Dig för vilket parti Du skulle rösta på i årets riksdagsval?

- Idag 1
Under senaste veckan 2
Tidigare under valrörelsen 3
Visste sedan länge hur jag skulle rösta 4

6: Hur bra överensstämmer Dina åsikter med det parti Du röstade på i riksdagsvalet?

- Mycket bra..... 1
Ganska bra..... 2
Varken bra eller dåligt..... 3
Ganska dåligt..... 4
Mycket dåligt..... 5

7: Vilket parti röstade Du på i förra riksdagsvalet 2002?

- Moderaterna 1
Centerpartiet 2
Folkpartiet 3
Kristdemokraterna 4
Socialdemokraterna 5
Vänsterpartiet 6
Miljöpartiet..... 7
Annat parti..... 81
Blankt 82
Röstade ej 83
Ej röstberättigad 2002 84

8: Vilket eller vilka partier skulle Du helst vilja ha med i regeringen efter dagens val?

Kryssa för ett eller flera partier

- Moderaterna 1
Centerpartiet 2
Folkpartiet 3
Kristdemokraterna 4
Socialdemokraterna 5
Vänsterpartiet 6
Miljöpartiet..... 7
Annat parti..... 81
Blankt 82
Röstade ej 83
Ej röstberättigad 2002 84

9: Tycker Du att Sverige skall gå ut ur EU eller ska Sverige förbli medlem i EU?

- Sverige skall gå ut ur EU..... 1
Sverige skall förbli medlem i EU 2
Ingen bestämd åsikt i frågan..... 3

10: Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle Du placera in Dig själv?

- Klart till vänster..... 1
 Något till vänster 2
 Varken till vänster eller höger 3
 Något till höger..... 4
 Klart till höger 5

11: Allmänt sett, hur stort förtroende har Du för svenska politiker?

- Mycket stort..... 1
 Ganska stort..... 2
 Ganska litet..... 3
 Mycket lite 4

12: Är Du kvinna eller man?Kvinna 1   Man 2**13: Vilket år är Du född?**

1	9		
---	---	--	--

14: Hur ofta brukar Du gå till gudstjänst eller på möte i någon kyrka/religiöst samfund?

- Minst en gång i månaden 1
 Några gånger om året 2
 Mera sällan 3
 Aldrig 4

15: Är Du medlem i någon fackförening?

- Ja, LO-förbund 1
 Ja, TCO-förbund..... 2
 Ja, SACO-förbund..... 3
 Nej

16: Vilken av de här grupperna tillhör Du?

- Förvärvsarbetande (även sjukskriven, föräldraledig)..... 1
 Arbeta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder 2
 Genomgår arbetsmarknadsutbildning i AMS regi... 3
 Arbetslös 4
 Ålderspensionär..... 5
 Förtidspensionär 6
 Hemarbetande..... 7
 Studerande..... 81

17: Vilken av de här yrkesgrupperna hör/hörde Du till?

- Tjänsteman 1
 Tjänsteman med arbetsledande funktion 2
 Tjänsteman med företagsledande funktion..... 3
 Arbetare 4
 Arbetare med arbetsledande funktion..... 5
 Egenanställd arbetare 6
 Jordbrukare: ingen anställd 7
 Jordbrukare: en eller flera anställda 81
 Företagare: ingen anställd 82
 Företagare: 1-9 anställda 83
 Företagare: 10 eller fler anställda..... 84
 Aldrig yrkesarbetat 85

18: Arbetar/arbetade Du i statlig, kommunal eller privat tjänst?

- Statlig 1
 Kommunal (även landstingskommunal)..... 2
 Privat 3
 Aldrig yrkesarbetat 4

19: Vilken betydelse har partiledaren för Ditt val av parti i riksdagsvalet idag?

- Mycket stor..... 1
 Ganska stor..... 2
 Varken stor eller liten..... 3
 Ganska liten..... 4
 Mycket liten 5

20-35: Vilken betydelse har följande frågor för Ditt val av parti i riksdagsvalet idag?

	Mycket stor betydelse	Ganska stor betydelse	Varken stor eller liten betydelse	Ganska liten betydelse	Mycket liten betydelse
20: Skatterna	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
21: Miljön	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
22: Sysselsättningen	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
23: Svenska ekonomin	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
24: Din egen ekonomi	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
25: Svensk utrikes- och säkerhetspolitik	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
26: Lag och ordning	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
27: Flyktingar/Invandring	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
28: EU/EMU	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
29: Sjukvården	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
30: Jämställdhet mellan kvinnor och män	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
31: Skola och utbildning	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
32: Företagens villkor	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
33: Energi och kärnkraft	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
34: Äldreomsorgen	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5
35: Barnomsorgen	☐ 1.....	☐ 2.....	☐ 3.....	☐ 4.....	☐ 5

36-38: Var någonstans har**Du, Din far och Din mor
huvudsakligen vuxit upp?****36:
Du
själv****37:
Din
far****38:
Din
mor***Sätt ett kryss i varje kolumn!*

Ren landsbygd i Sverige.....	☐ 1	☐ 1	☐ 1
Mindre tätort i Sverige	☐ 2	☐ 2	☐ 2
Stad eller större tätort i Sverige.....	☐ 3	☐ 3	☐ 3
Stockholm, Göteborg eller Malmö...	☐ 4	☐ 4	☐ 4
Annat land i Norden	☐ 5	☐ 5	☐ 5
Annat land i Europa.....	☐ 6	☐ 6	☐ 6
Land utanför Europa.....	☐ 7	☐ 7	☐ 7

Tack för Din medverkan! Vänligen lägg detta papper i den förseglade boxen!**Resultat från undersökningen visas i valvakan i Sveriges Television söndagen den 17 september!**

Valu är public service

Valu är namnet på Sveriges Televisions Vallokalsundersökningar som sedan 1991 genomförs med väljare utanför vallokaler vid riksdagsval, EUP-val och folkomröstningar.

Syftet med Valu är tvåfaldigt – att ge underlag för analyser av hur och varför väljare röstar som de gör redan på valkvällen och att göra det möjligt att redovisa en tidig prognos som visar hur valet kan gå.

Valu:s resultat bygger på ett representativt urval av väljare som har röstat. Utanför ett 120-tal röstningslokaler över hela landet får de utvalda väljarna anonymt besvara en enkät med 35–40 frågor. Enkätsvaren och resultaten publiceras sedan samma kväll i SVT:s riksvakavaka. Redovisningen av resultaten påbörjas först efter det att alla vallokaler har stängt.

